

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2021

Adéla Hessová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vodní hrad Švihov

Adéla Hessová

Plzeň 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Vodní hrad Švihov

Adéla Hessová

Vedoucí práce:

Mgr. Zdeňka Míchalová, PhD.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, srpen 2021

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Zdeňce Míchalové, Ph.D. za vlídný přístup, odborné vedení a cenné rady, které mi věnovala během zpracovávání bakalářské práce.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. OBEC ŠVIHOV	4
2.1 KOSTEL SVATÉHO JILJÍ JAKO DŮLEŽITÝ POZŮSTATEK ZANIKLÉ TVRZE	6
3. VODNÍ HRAD ŠVIHOV	8
3.1 HISTORIE	8
3.1.1 Majitelé panství	10
3.1.1.1 Držkrajové	10
3.1.1.2 Švihovští (Pánové z Rýzmburka a ze Skály)	10
3.1.1.3 Řičanští	13
3.1.1.4 Černínové	15
3.1.1.5 Další majitelé	17
3.2 POPIS PAMÁTKY	18
3.2.1 Hrad za Půty Švihovského a architekt Benedikt Rejt	21
3.2.2 Hradní kaple Panny Marie	24
3.2.3 Nástěnná malba v hradní kapli	25
3.3 OBRANNÝ SYSTÉM HRADU	27
3.3.1 Funkce vodního příkopu	27
3.3.2 Bašty	28
3.3.3 Kokšínský hrádek – předsunuté opevnění hradu?	29
4. POVÁLEČNÉ ÚPRAVY HRADU ŠVIHOV	32
4.1 ČINNOST NÁRODNÍ KULTURNÍ KOMISE	32
4.2 HRAD ŠVIHOV V KONTEXTU POVÁLEČNÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE	33
4.3 REKONSTRUKČNÍ PRÁCE NA ZÁKLADĚ ARCHEOLOGICKÉHO PRŮZKUMU ING. ARCH. DOBROSLAVY MENCLOVÉ	36
4.4 VALDŠTEJNSKÉ RENESANČNÍ STROPY NA ŠVIHOVĚ	38
4.5 REKONSTRUKCE HRADNÍ KAPLE	39
4.6 REKONSTRUKCE SEVERNÍHO PALÁCE	39
4.7 DALŠÍ ETAPA ÚPRAV A ARCHEOLOGICKÝCH PRŮZKUMŮ OD ROKU 1975 DODNES	40
5. VODNÍ HRAD ŠVIHOV V SOUČASNOSTI	43

6. ZÁVĚR.....	45
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A OSTATNÍCH ZDROJŮ	47
SEZNAM PŘÍLOH	51
OBRAZOVÉ PŘÍLOHY	53
7. SUMMARY.....	66
7.1 RESUMÉ.....	67

1. Úvod

Historie je důležitou součástí našich životů. Díky historii víme, jak žili naši předci a jejich dědictví má pro nás velkou hodnotu a význam. Můžeme vidět, jak se postupně měnily potřeby lidí, jak se vyvíjela architektura a jak se zdokonalovaly technologické postupy. V České republice je více než 40 tisíc¹ kulturních památek a jednou z nich je vodní hrad Švihov v Plzeňském kraji, který jsem pro jeho impozantní vzhled a zajímavou historii zvolila jako předmět mé bakalářské práce.

Práce se zabývá historií a popisem národní kulturní památky ze 16. století, hradem Švihov, který je jedním z nejzachovalejších vodních hradů u nás. Součástí práce je také popis obnovovacích prací, které na památce v průběhu let probíhaly. Vodní hrad byl postaven v místě tvrze z počátku 14. století a během let byl v držení několika šlechtických rodů. Nejvýznamnější historickou osobností je bezpochyby Půta Švihovský, který se zasloužil o to, že má hrad dodnes charakter jedné z nejmohutnějších staveb. Vlivem střídání majitelů kolísala nezbytnost tohoto panství, neboť některé rody dávaly před Švihovem přednost jiným sídlům. Často také neměli dostatek financí k udržování Švihova. Důsledkem bylo, že hrad začal chátrat. Zásadním momentem ohrožení byl pro panství příkaz císaře Ferdinanda III. v roce 1655, který nařizoval demolici Švihova, protože jej zařadil mezi hrady, které měly být zbourány, aby nemohly sloužit nepříteli jako opěrný bod. Došlo naštěstí pouze na zboření vnějšího opevnění hradu, o což se zasloužila tehdejší majitelka z rodu Černínů, která demolici takticky oddalovala. Hrad poškodily v minulosti také boje s husity, třicetiletá válka a pozdější využití panství k hospodářským účelům.

Zajímavostí Švihova je soustava vodních děl v jeho nejbližším okolí. Do této soustavy spadala řeka Úhlava i se svými slepými rameny, uměle vytvořené náhony a rybníky v údolních lukách. Celý tento vodní komplex pomáhal vytvořit dokonalé opevnění hradu. K obraně sloužila navíc strážní místa, která se nacházela na blízkých kopcích.

---

¹ Národní památkový ústav IISPP. *Ohrožené památky* [online]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/ohrozene-pamatky>

Cílem této bakalářské práce je komplexně představit národní kulturní památku vodní hrad Švihov z historického i architektonického hlediska, tzn. přehledně zpracovat historii i podobu památky a zachytit průběh úprav v období po druhé světové válce. Záměrem je také stručně představit současnou podobu a využití hradu.

K tvorbě bakalářské práce bude využito tištěných i internetových zdrojů. Tištěné zdroje budou převážně z oblasti kasteologie, památkové ochrany a archeologie. Důležitým zdrojem budou Zprávy památkové péče. Z internetových zdrojů využiji především stránky Národního památkového ústavu, kde se mj. nachází evidenční listy památek. Nedílnou součástí zdrojů bude návštěva památky včetně absolvování prohlídky hradu Švihov, kontaktování památkového ústavu a hradního kastelána a návštěva městského informačního centra. V jedné z kapitol využiji dokumentární pořad Krajinou příběhů českých hradů známých i neznámých.

V první kapitole se zaměřím na krátkou prezentaci obce Švihov, v níž se památka nachází. Přiblížím její stručnou historii a uvedu několik zajímavostí městečka jako je například kostel svatého Jiljí, který je kulturní památkou. Je rovněž podstatnou stavbou ve Švihově, neboť byl přímou součástí původní tvrze a je jejím jediným pozůstatkem. Zároveň jde o nejstarší památku v obci.

V další kapitole shrnu hlavní informace o hradu Švihov a obeznámím s bývalými majiteli panství. Ke každému rodu sepíšu podstatné informace z oblasti vývoje hradu v dobách, kdy měl rod švihovské panství v držení. Podkapitoly se tedy budou věnovat zemanskému rodu Držkrajů a šlechtickým rodům Pánům z Rýzemberka a ze Skály, Pánům z Říčan a Černínům. Následující podkapitola shrne další vlastníky a správce památky včetně Národní kulturní komise.

Dále se budu věnovat popisu památky, kde nebude opomenut vliv architekta Benedikta Rejta. Samostatnou podkapitolu budu věnovat hradní kapli Panny Marie a nástěnné malbě v hradní kapli, která je dodnes jednou z nejzachovalejších nástěnných maleb u nás. Popíšu, jakým způsobem fungoval hradní obranný systém zahrnující vodní příkop, hradní bašty a předsunuté opevnění.

Poté bude provedena analýza poválečných úprav hradu. Přiblížím činnost Národní kulturní komise a sepíšu získané poznatky o prováděných obnovovacích pracích na hradě. Důležitou součástí úprav je archeologický průzkum pod vedením Ing. arch. Dobroslavy Menclové, který odhalil zajímavá, dosud neznámá fakta, a vedl k náznakové rekonstrukci vnějšího hradního opevnění z východní strany. Dalšími tématy budou rekonstrukční práce na kapli a v severním paláci. Neopomenutelným prvkem jsou valdštejnské renesanční stropy ze zámku v Dobrovici. Těm budu rovněž věnovat část práce. Na závěr kapitoly shrnu opravné práce a archeologické průzkumy od roku 1975 do současnosti, neboť obnovy hradu probíhají stále i v nynější době. Právě památková péče představuje zásadní kapitolu, neboť v období po druhé světové válce se rozhodlo o dalším osudu památky. Rozhodnutí o zpřístupnění hradu veřejnosti výrazně ovlivnilo její vzhled.

V poslední kapitole této bakalářské práce nastíním současné využití hradu s uvedením prohlídkových okruhů, které hrad nabízí svým návštěvníkům. Jeden z okruhů přímo seznamuje s průběhem obnovovacích prací, které se na hradě v minulosti uskutečnily.

Součástí práce budou také obrazové přílohy, které slouží k doplnění textu a dokreslí čtenářovu představu.

2. Obec Švihov

Švihov [obr. č. 4] je malé západočeské město, nacházející se v okrese Klatovy v Plzeňském kraji mezi městem Klatovy a městem Přeštice, po obou březích řeky Úhlavy. Malé městečko získalo svůj název podle svého umístění, kde táhlým údolím švihaly větry. V současnosti je ve Švihově 1665 obyvatel² a rozloha obce je 34,58 km². Částmi Švihova jsou také obce Bezděkov, Jíno, Kaliště, Kamýk, Kokšín, Lhovice, Stropčice, Těšnice, Třebýcinka a Vosí.³

První zmínka o osídlení místa pochází z roku 1245, ale již kolem roku 1194 bylo zřejmě v místě budovy kostela sv. Jiljí první zemanské sídlo patřící rodu Držkrajů s přídomkem „de Swichow.“⁴

Když Vilém ze Švihova postavil rozsáhlou tvrz, vzniklo okolo ní koncem 13. století městečko s pravidelným půdorysem. Dle písemných pramenů se městečko připomíná až k roku 1367, ale dnes víme, že založení je starší.⁵ Na přelomu 12. a 13. století zde byl postaven také románský farní kostel sv. Jiljí⁶. Poddanské město mělo sloužit jako centrum dění celého panství, přestože bylo spíše malé a chudé.⁷ V jeho větším rozvoji bránily mílovým právem⁸ blízké Klatovy, královské město, které se nachází přibližně 10 km od Švihova směrem na jih. Řemeslná sdružení, tzv. cechy, se ve Švihově mohly seskupit až na konci 17. století, a to zejména v méně výdělečných profesích jako byli ševci nebo krejčí. Do roku 1618 se v seznamech české inteligence nenašel žádný kněz či učitel, který by pocházel ze Švihova. I tato skutečnost vypovídá o tehdejší nemajetnosti města.⁹ Příímý důkaz, na jehož základě víme, že byl Švihov městečkem, pochází z roku 1367. Tehdy majitel štěpánovické tvrze Otík ze Štěpánovic zřizoval fundace do farního kostela ve Štěpánovicích. V dokumentech se píše: „*druhé pole*

---

² Český statistický úřad – Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2021 [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>

³ Místopisy – místopisný průvodce po České republice, Švihov [online]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/3842/svihov/>

⁴ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*, s. 6.

⁵ Korespondence s památkářem – garantem území Mgr. Davidem Tumou, Ph.D.

⁶ Středověký světec, jeden ze Čtrnácti svatých pomocníků. Patron těhotných a kojících žen, lesů, kovářů, žebráků a tělesně postižených.

⁷ TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 6.

⁸ Mílové právo zaručovalo monopol řemeslníkům na provozování a prodej služeb. Toto privilegium chránilo městské podnikání a udílel jej panovník.

⁹ TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 6.

*leží pod veřejnou cestou a obecní loukou, kudy se chodí z města Švihova do města Klatov.*¹⁰

V obci je hlavním lákadlem zachovalý hrad Švihov, který je hlavním tématem mé práce. Město má ale i jiné pamětihodnosti, například kostel sv. Václava. Ten stál na svém místě už v roce 1384. Na kostele probíhaly postupně různé úpravy, ale nakonec roku 1744 vyhořel. Roku 1746 zde byl vysvěcen nově postavený kostel, kterému jako základy posloužily zbylé obvodové zdi původní stavby. Kolem kostela byl až do roku 1784 městský hřbitov. V tomto roce byl zrušen na základě patentu, který z hygienických důvodů nařizoval zrušení těch hřbitovů, které se nacházely uvnitř měst.

Dále nelze opomenout židovský hřbitov z první poloviny 17. století. Židovská komunita má ve Švihově svoji historii. Nacházela se zde matrika, židovská škola pro děti z 31 obcí a honosná synagoga z roku 1783. Synagoga byla však v roce 1963 zbourána, protože byla v dlouhodobě neudržovaném stavu.¹¹

Na jaře roku 1800 se datuje usnesení obce o stavbě nové radnice. Základní kámen byl položen až 23. srpna 1860. Zajímavostí je, že do malého výklenku v základním kameni byla vložena schránka, která obsahovala základní listinu, pár stříbrných mincí a měděných mincí. Také byla do schránky vložena pečeť města Švihova. Budova radnice byla dokončena v říjnu téhož roku.¹²

Dnes městem Švihov prochází železniční trať z Plzně do Klatov a Železné Rudy a silnice směrem na Německo. Vede tudy také několik cyklistických a turistických tras. Proto je obec v současnosti velmi oblíbenou lokalitou. Pohodlná doprava, velká občanská vybavenost a mnoho zajímavých kulturních i přírodních památek ve Švihově i jeho okolí přispívají k postupnému rozvoji města. Za to může obec vděčit především vzrůstajícímu cestovnímu ruchu. Návštěva Švihova nabízí kromě turistických cílů v obci i mnoho zajímavých míst v blízkém i širším okolí. Za zmínku stojí například Roupov, Chudenice, Rýzmbek, Červené Poříčí, Herštejn nebo hrad Skála.

---

¹⁰ TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 6.

¹¹ Informační centrum města Švihov.

¹² TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 9.

2.1 Kostel svatého Jiljí jako důležitý pozůstatek zaniklé tvrze

Jak jsem již zmínila v předchozí kapitole, v nově vzniklém středověkém městečku kolem tvrze byl vybudován kostel sv. Jiljí [obr. č. 5]. Nachází se na skalnatém kopci při okraji obce. Jedeme-li po silnici směrem z Plzně, uvidíme kostelík po levé straně. Součástí je areál hřbitova, který je ohraničený zdí s branou na východní straně. Zeď hřbitova je z 1. poloviny 19. století, avšak nedá se vyloučit, že část zdi má i starší původ.¹³

Kostel sv. Jiljí, původně románského slohu, je důležitou součástí historie Švihova. V době existence původního sídla byl jeho přímou součástí. Je jediným dochovaným pozůstatkem této tvrze, a tedy nejstarší památkou ve Švihově. Je navíc kulturní památkou, která je od r. 1958 památkově chráněna.¹⁴

Boční, téměř čtvercová loď tribunového kostela, pochází ze 13. století. Tribuna měla sloužit majiteli tvrze a jeho rodině k návštěvám bohoslužeb. Zbytek kostela byl určený ostatním občanům. Do kostelní lodi se otevírá jedno dvoukřídlé okno s pravidelnou trojlistou kružbou v lomeném oblouku.¹⁵ V 50. letech 14. století byl chrám Páně rozšířen o presbytář v gotickém stylu. K jižní straně lodi přiléhá románská kaple zasvěcená Panně Marii. Do té se původně vcházelo jižní stranou, v pozdější době byl však vchod zazděný.¹⁶

Renesanční oltář kaple s barokními ornamenty zdobí dřevěná soška Madony uprostřed. Soška pochází z 15. století, je zlacená a uložena v zasklené skřínce.¹⁷ V 17. století kostel získal barokní prvky v podobě jižního přístavku a krovů.¹⁸ V barokním slohu je také hlavní oltář s olejovou malbou, který pochází z 18. století. Postranní oltáře pochází již ze 17. století. Na pravém oltáři je umístěna socha sv. Jana Nepomuckého a levý oltář je zkrášlený olejovou malbou zobrazující sv. Antonína.¹⁹

¹³ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Kostel sv. Jiljí [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jilji-18577556>

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ VANĚK, Ferdinand. HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, VII. Politický okres Klatovský, s. 168-169.

¹⁶ Tamtéž, s. 169.

¹⁷ Tamtéž, s. 170.

¹⁸ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Kostel sv. Jiljí [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jilji-18577556>

¹⁹ VANĚK, Ferdinand. HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, VII. Politický okres Klatovský, s. 169.

Schodišťový prostor v prostoru severní stěny je pravděpodobně původní. V půdním prostoru kostela nejsou dochované žádné stopy věže, tudíž není známo, zda se nějaká věž v západní části lodi nacházela. Okno, které se nachází na kruchtě, sloužilo pravděpodobně jako průchod na most, kterým byl kostel spojen s původním panským stavením.²⁰ O zaniklé tvrzi se dosud nenašly žádné přímé doklady, a tak se pouze předpokládá její zánik v období konce 13. století, kdy byl u řeky založen hrad.²¹

Kostel měl pouze jeden zvon. Jednalo se o malý zvonec, který sloužil ke zvonění při pohřbech nebo pozdvihování. Obsahoval nápis: Sit Nomen Domini Benedictum. Uprostřed zvonu byl malý kulatý obrázek Panny Marie a na protější straně obrázek sv. Václava. Časem se na zvonu vytvořila trhлина a ta měla neblahý vliv i na jeho zvuk. Došlo tedy k tomu, že byl zvon nahrazen novým. Nový zvon, dle farní kroniky, daroval na základě prosby faráře Karla Novotného Václav Frencl – podnikatel stavby železnice. Zvonec totiž dosud sloužil ke svolávání dělníků do práce při stavbě dráhy. Dar kostel přijal v roce 1874 a nebyl posvěcen. Původní zvon, vážící asi 43 kilogramů, byl opraven a přelit. Jeho hmotnost nabyla na 50 kilogramů. 5. září 1886 vikář Jan Žilík zvon posvětil a ten byl do kostela sv. Jiljí znovu usazen. Farní kronika též uvádí, že v letech 1942 – 1961 byl kostel zcela bez zvonu.²²

---

²⁰ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Kostel sv. Jiljí [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jilji-18577556>

²¹ Korespondence s památkářem – garantem území Mgr. Davidem Tumou, Ph.D.

²² KLEIN, František. *Paměti Švihovské Fary*, s. 199.

3. Vodní hrad Švihov

3.1 Historie

První zmínky o švihovské vsi pocházejí z roku 1245. Město se nacházelo v blízkosti dnešního kostela sv. Jiljí.²³ Rozkládala se tu zemanská sídla, která patřila Držkrajovi ze Švihova a poté jeho synům Budivojovi a Blažejovi.²⁴ Znamější bývá označení rod Držkrajů.

Během první poloviny 14. století získali zdejší feudální sídlo Páni Rýzmbekové ze Skály, kteří nechali vybudovat novou tvrz při řece Úslavě. Sídlu s největší pravděpodobností nepřesahovalo velikost pozdějšího hradu a stejně jako u hradu byla i pro tvrz tehdy hlavní obranou voda.

Prvním pánem byl Vilém II., který měl tři syny. Jeho prostřední syn Břeněk zastával mnoho významných funkcí. Po smrti svých bratrů Švihov, ještě spolu s hradem Rabí, spravoval. Právě v období Břeňkova působení na tvrzi docházelo k přestavbám, které měly tvrz měnit na hrad. Břeněk měl dva potomky, zemřel v roce 1407 a synové měli majetek spravovat společně. Nakonec však došlo k jeho rozdělení. Janovi připadlo Rabí a Rýzmbek, Vilémovi patřil Švihov.²⁵

Když se Vilém rozhodl k výpadu proti Klatovům, zahájili husité tažení proti Švihovu. Tvrz dobyli, husitské války objekt vážně poškodily a Vilém se na Švihov vrátil až roku 1436.²⁶ Postupná obnova panství začala v roce 1437.²⁷

Od roku 1480 byla tvrz velkolepě goticky přestavěna na hrad.²⁸ S vybudováním hradu na základech tvrze je spojován Půta Švihovský, Vilémův syn z druhého manželství.²⁹ Tato přestavba je považována za vrcholné období rozvoje hradu.³⁰

---

²³ Sv. Jiljí - mnich a poustevník, jeden ze Čtrnácti svatých pomocníků.

²⁴ Informační centrum města Švihov.

²⁵ TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 37-41.

²⁶ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

²⁷ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

²⁸ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 545.

²⁹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

³⁰ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

Když v roce 1504 Půta zemřel, a jeho synové získali hrad, každému připadl jeden palác s odpovídající částí parkánu s baštami. Původní plán ale nepočítal s dělením hradu na dvě samostatné části, a tak bylo k čelní spojovací hradbě přistaveno křídlo se schodištěm. Velký sál v patře severního paláce byl předělen, aby vznikla chodba oddělená od obytných místností a umožnil se tak přístup do společné kaple, do níž se chodilo právě přes velký sál.

Podobu Švihova v 16. století [obr. č. 6], a to i již zaniklých částí, známe velmi přesně díky nástěnné malbě v hradní kapli, které věnuji následující kapitolu. Ta byla vyhotovena ve dvacátých letech 16. století.³¹ Nová východní část vnějšího opevnění je spolu s fortifikací včetně vstupní věže výsledkem snažení architekta Benedikta Rejta. Návštěva tohoto královského architekta je doložena k roku 1505.³²

V důsledku úpadku Švihovských se stal majitelem Herolt Kavka z Říčan, který hrad převzal velmi zanedbaný. O 50 let později se Heroltovi synové hradu zbavili. Poté hrad získali Černínové.

Kvalitní opevnění zapříčinilo, že Švihov patřil mezi hrady, které dal roku 1655 císař Ferdinand III. zbořit. Naštěstí, díky oddalování demolice, byla ubourána pouze severní a východní část, část vnějšího opevnění a část vnitřního opevnění (Zlatá bašta).³³ Hrad se však nadále nacházel ve špatném stavu a sloužil tak v 18. - 19. století jako sýpka. Byl zdemolován západní palác. Panství chátralo, a to do takové míry, že bylo dokonce v roce 1928 označeno jako zřícenina.³⁴

V průběhu let na hradě probíhaly různé druhy rekonstrukcí. Nejpodstatnější rekonstrukční práce ve smyslu záchrany hradu byly v 50. a 60. letech. Řídil je Ing. arch. Břetislav Štorm a za jeho vedení byl hrad postupně rekonstruován. Obnovy objektu probíhaly za použití stejných postupů a totožných materiálů jako při jeho stavbě.³⁵ Dodnes probíhají udržovací práce a není

---

³¹ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 548.

³² BUKAČOVÁ, Irena. *Památky Plzeňského kraje – koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*, s. 111.

³³ Tamtéž, s. 111.

³⁴ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 548.

³⁵ KUBŮ, Naděžda. *Hrady a zámky po druhé světové válce*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 382-385.

dokončena rekonstrukce severního paláce.³⁶ Za památku byl hrad prohlášen v roce 1958.³⁷

3.1.1 Majitelé panství

3.1.1.1 Držkrajobé

Držkrajobé se ve 13. století na Švihově usadili v zemanské tvrzi, která však stála na jiném místě, než nyní můžeme vidět hrad. Otec se jmenoval Držkraj a měl dva syny – Budivoje a Blažeje. Budivoj měl následně také dva syny. Informace, z jakého rodu pocházeli, se nedochovala, ale majetek se jim dařilo držet dlouhou dobu, a sice do 15. století. V té době držel část Švihova Blažek ze Švihova.³⁸

3.1.1.2 Švihovští (Pánové z Rýzemberka a ze Skály)

Počátkem 14. století získali převážnou část Švihova spolu s několika okolními vesničkami Pánové z Rýzemberka a ze Skály [obr. č. 8]. Ti pak převzali pojmenování Švihovští z Rýzemberka. Je třeba zmínit Viléma ze Švihova, který byl zakladatelem nové tvrze, postavené na novém místě. Měl tři syny – Viléma, Břeňka a Půtu. Vilém se ujal otcových panství, dokud jeho bratři nedorostli. Později se ale od bratrů oddělil. Vilémovi bratři Břeňek a Půta získali Švihov a také panství v Buděticích. Panství si rozdělili. Půta držel Buděticko, kde postavil hrad Rábí, Břeňek zůstal na Švihovském panství.³⁹ V roce 1394 se Břeňek stal členem odbojné panské jednoty, která stála proti králi Václavu IV. O dva roky později se stal dvorským sudím a přiklonil se na stranu krále. Když potom král Václav IV. v roce 1404 odjel do Vratislavi, jmenoval Břeňka hejtmanem království. Tři roky na to však Břeňek zemřel. Zanechal po sobě však tři syny: Jana, Viléma a Půtu. Jan byl nejstarším synem, proto se ujal vlády na panství. Bratrovi Půtovi připadl hrad Skála. Půta byl ale v roce 1413 zavražděn, a tak se i Skály ujal nejstarší Břeňkův syn Jan. Ten ještě v dubnu 1414 pečoval o panství na Švihově, nicméně o několik měsíců později se jako církevní patron objevuje již

³⁶ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

³⁷ Korespondence s památkářem – garantem území Mgr. Davidem Tumou, Ph.D.

³⁸ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 11.

³⁹ Tamtéž, s. 11.

bratr Vilém. Jan od té doby spravoval Rábí a Vilém měl na starost Švihov. V roce 1414 dostal Vilém od krále oficiální listinu na Švihovské panství.⁴⁰

Jan i Vilém byli přísnými katolíky a Vilém byl ještě nebezpečným odpůrcem kališníků. V roce 1420 byl dobyt hrad Rábí, tudíž se Jan musel vrátit na Švihov a jeho bratr Vilém přesídlil na Skálu. Město Klatovy bylo místem husitských stoupců a blízký Švihov se jevil jako hrozba. Proto se spojila vojska z Klatov, Domažlic, Sušice, Písku, Žatce, Tábora a v roce 1424 Švihov obléhala. Jednalo se o 8000 pěších a nad 1000 jízdních vojáků s velkými puškami a praky. Švihov se snažili dobýt 15 dní a to tak, že prokopávali příkop, aby z něj mohla odtéci voda. Švihovští se ale nakonec sami vzdali, protože nepřítel byl ve výrazné přesile. Tvrz i městečko tak získali Táborští a Klatovští. Z tohoto důvodu se v období roku 1427 uvádí jako majetek Švihovských pouze Skála a Rábí.⁴¹

Bratři se nemohli na dělení majetku domluvit. V roce 1436 se ujal vlády Zikmund, husité byli poraženi a švihovská tvrz byla navracena Švihovským. Vilém obdržel Švihov a Litice, Jan získal Rábí a Skálu. Vilémovi zemřela manželka Markéta a jako vdovec si vzal Škonku ze Žirotína. Spolu měli syna Půtu, který se narodil v roce 1460.⁴²

3.1.1.2.1 Půta, zakladatel hradu

Půta měl zdědit švihovské panství, nicméně po smrti svého otce ještě nebyl zletilý, a tak byl pod poručenstvím strýce Viléma Rábského. Jako pán na Švihově je Půta zmiňován od roku 1472. O rok později, v roce 1473, povolil Půtovi král Vladislav II. stavbu několika hradů. Navíc ve Švihově umožnil konání trhu a možnost poprav. Půta se dostal do královny rady - roku 1479 byl jmenován nejvyšším sudím.⁴³ Tento úřad zastával 26 let. Byl také hejtmanem Plzeňského a Prácheňského kraje, a nejenže byl velmi vzdělaný, ale byl také opravdovým patriotem, takže úřední zápisy byly psané českým jazykem. V té době se většina zápisů psala latinsky, takže to nebylo úplně běžné.⁴⁴

---

⁴⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 12-13.

⁴¹ Tamtéž, s. 14.

⁴² Tamtéž, s. 14.

⁴³ Tamtéž, s. 15.

⁴⁴ PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*, s. 305.

V roce 1480 začal Půta stavět na místě tvrze hrad, který byl dokončen roku 1489.⁴⁵ Jednalo se o mocný hrad s dvoupatrovým palácem. Jeho důmyslné vodní příkopy umožňovaly zaplavit okolní luka.⁴⁶ Půta platil za jednoho z nejbohatších lidí v království, díky dědictví vlastnil totiž ještě panství v Přešticích. K němu dále přilehlé obce, také Horažďovice, Rábí, knížectví Kozelské, Střela, Bezděkov, Herštejn, Roudnice a několik zpustlých tvrzí. Po dokončení švihovského hradu začal budovat hrad Rábí, který měl být snad ještě pevnější než Švihov.⁴⁷

Půta Švihovský však nebyl mezi lidmi oblíbený. Byl typickým příkladem poměru mezi vrchností a poddanými své doby. Nezajímaly ho běžné starosti a strádání jeho poddaných, byl to velmi tvrdý, cynický člověk. Stavba Švihova i Rábí byla dlouhá a nákladná, finanční potíže tak řešil prostřednictvím svých poddaných. Nutil je k tvrdé práci s výhrůžkou krutých trestů, a pokud na trest došlo, využíval hojně hladomorny, které byly zřízené v jeho hradech. Pouze vrchnost mohla rozhodovat, zda lidé svůj majetek prodají, přestěhují se či dají potomky do školy. I provdání dcery nebo ožení syna muselo být vrchností schváleno. Vzhledem k těmto podmínkám života lidé doslova uvítali Půtovu náhlou smrt, která nastala v roce 1504. Pochován byl v horažďovickém klášteře, který Půta podporoval.⁴⁸

3.1.1.2.2 *Půtovo potomstvo*

Po krutém pánovi zůstali čtyři potomci – Břetislav, Jindřich, Vilém a Václav. Švihov připadl Jindřichovi a Václavovi, kteří panství obývali do roku 1548.⁴⁹ Václavovi připadla severní polovina, jeho bratr Jindřich měl jižní část. Napůl získali také městečko Švihov. Každý pak několik menších vsí z okolí a polovinu Přeštic. I přesto, že oba bratři měli své jmění, se kterým mohli nakládat dle uvážení, začali si překážet. A tak začali vše v obydlí dělit napůl.⁵⁰ I přes tuto skutečnost bratři společně hrad dostavili i s promyšleným obranným systémem. Nákladnost této stavby se podepsala na finanční situaci.⁵¹

---

⁴⁵ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 15.

⁴⁶ PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*, s. 305.

⁴⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 15.

⁴⁸ PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*, s. 306.

⁴⁹ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 219.

⁵⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 17.

⁵¹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

Po smrti Václava v roce 1510 začal Švihov spravovat Jindřich, jakožto poručník Václavova syna Jana Půty. Tomu připsal polovinu Švihova, a navíc v roce 1524, kdy Jan Půta dosáhl plnoletosti, polovinu Rýzmberského panství.⁵²

Zadlužení rodu bylo ale postupně již tak vysoké, že pánové museli začít panství rozprodávat. V roce 1548 se novým majitelem stal Heralt Kavka Říčanský z Říčan.⁵³ Jindřich si udržel alespoň Horažďovické panství, Jan Půta však skonal v chudobě.⁵⁴

Vilém II. Z Rýzmbberka a ze Skály	přelom 13. a 14. století
Břeněk Švihovský z Rýzmbberka	2. pol 14. století až poč. 15. století
Vilém Švihovský z Rýzmbberka	poč. 15. století až 1472
Půta Švihovský	1472 – 1504
Jindřich a Václav Švihovští	1505 – 1535
Jindřich a Jan Půta Švihovští	1535 – 1548

Obrázek č. 1: Tabulka č. 1: Švihovští. Zdroj: <https://www.hradsvihov.cz/cs/o-hradu/prehled-majitelu-hradu>

3.1.1.3 Říčanství

Říčanství z Říčan nebo také Páni z Říčan [obr. č. 9] patřili mezi nejstarší rody v Čechách.⁵⁵ Po Jindřichovi a Janu Půtovi získal hrad Heralt Kavka z Říčan a ze Štěkně. Hrad mu připadl v roce 1548 a o obci Švihov se staral dobře. V době, kdy hrad převzal, byl objekt prázdný a ve velice zpustlém stavu. Brány byly nahrazeny pouze dřevěnými vraty, v příkopě se povalovaly kusy stržených hradeb a odpadky. Hradní děla z bašt bývalí majitelé prodali do Prahy. Heralt Kavka též neměl přebytek prostředků, přesto o hrad začal pečovat a péči zaměřil i vůči městečku.⁵⁶ U krále Ferdinanda zařídil, aby byl Švihov znovu považován za vážené město. Získal také možnost konání dvou jarmarků. Kromě toho Švihov

⁵² SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 18.

⁵³ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 219.

⁵⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 19.

⁵⁵ TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*, s. 99.

⁵⁶ Tamtéž, s. 100.

dostal povolení pečtit červeným voskem. To ještě v této době nebylo nic běžného, pečeť se získávala jen díky výsadnímu postavení obce.⁵⁷

Herald zemřel v roce 1563 a zanechal po sobě 4 syny: Mikuláše, Zdeňka, Jana a Heralta, kteří se rozdělili o jmění. Mikuláš s Janem dostali Štěknou, Zdeněk s Heraltem získali Švihov. Heraldovi patřila jižní polovina hradu s předhradím (s Bílou a Zelenou baštou). Zdeňkovi připadla druhá polovina (s Červenou a Zlatou baštou). Oba bratři potom měli ve správě každý svou polovinu města a některé okolní vsi. Zdeněk brzy na to prodal svůj díl Heraldovi, ale ten neměl na vyplacení celé částky, a tak mezi bratry začaly neshody, které trvaly do roku 1566. Herald měl díky části po bratrovi ve vlastnictví celé švihovské panství. Aby mohl doplatit zbývající část peněz, prodal hrad Skálu, který byl v té době už pustý. Spolu s ním zpeněžil ještě tři vesnice. Herald nebyl zrovna spořivý, rád utrácel mnoho peněz za zvelebování svých sídel. U Mečina dal postavit Nový hrad a jednu místnost nechal v letech 1581 – 1586 vymalovat německým malířem. Prostředky získával odprodáváním majetků anebo jeho zastavováním. Nebylo mu to ale příliš platné. Roku 1596 sepsal zadlužený Herald smlouvu s Humprechtem Černínem, který mu peníze poskytl. Smlouva obsahovala lhůtu pro splacení peněz, Herald měl svůj dluh zaplatit do podzimu. To se mu nepodařilo, a tak město zůstalo v držení Humprechta. Krátce na to se objevil další věřitel - Adam z Klenového, kterému v roce 1598 připadl hrad Švihov i s příkopy a mlýnem. Adam prodal ještě téhož roku hrad zpět Humprechtovi. Herald tak ve Švihově disponoval již pouze farním obvodem kostela svatého Václava ve Švihově, který tohoto roku také Humprechtovi postoupil.⁵⁸ Nový majitel Humprecht Černín z Chudenic hrad kupoval postupně po částech v rozmezí let 1595 – 1598. Říčanští tedy vlastnili sídlo do roku 1598.⁵⁹

---

⁵⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 19.

⁵⁸ Tamtéž, s. 19.

⁵⁹ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 219.

Herald Kavka z Říčan a ze Štěkně	1548 – 1563
Zdeněk a Herald Kavka mladší Říčanský	1563 – 1566
Herald Kavka mladší Říčanský	1566 – 1595

Obrázek č. 2: Tabulka č. 2 - Říčanstí. Zdroj: <https://www.hradsvihov.cz/cs/o-hradu/prehled-majitelu-hradu>

3.1.1.4 Černínové

3.1.1.4.1 Jindřich

Humprecht z Chudenic zemřel pouhé tři roky poté, co získal Švihov, tedy roku 1601. Po něm zůstali synové Jindřich a Adam. Jindřich se stal pánem Švihova a Úňovic, Adam obdržel Chuděnice. Jindřich plnil funkci hejtmana Plzeňského kraje a ze svého majetku obci věnoval lesy u Kamýka a také nad Kokšínem. Na oplátku lidé slíbili, že vždy při památce narození páně budou platit v podobě naturálií – hřebíčku, zázvoru, pepře, šafránu. Jindřich skonal roku 1640 a své majetky odkázal synům Humprechtovi Protivovi a Janovi Maximilianovi. Měl zřejmě ještě syna Adama Břetislava, který ale zemřel před otcovou smrtí.⁶⁰

3.1.1.4.2 Humprecht Protiva a Jan Maximilian

Po smrti otce se bratři jali rozdělit majetek. Mosty, velká věž se třemi sklepy, brána, kaple, vězení v Zelené baště a Kašperce a také pivovar na předhradí zůstalo ve společném jmění. Na dvě poloviny se opět rozdělilo město a dvůr. Humprecht získal dvůr Nový Kamýk a vesnici Lhovice. Jan měl ve vlastnictví obce Trnčí, Kámen a Mezihoří a k tomu tvrz s vesnicí Ježovy a Tryšteinský mlýn. Humprechtova polovina hradu obsahovala také Bílou a Zelenou baštu a také světničku nad kaplí s komůrkami. Janovy připadly bašty Červená a Zlatá a k tomu přilehlá polovina majetku.⁶¹

Období třicetileté války⁶² nebylo příznivé ani pro Švihov. Válka se nevyhnula švihovskému panství, Ferdinand III. Habsburský dokonce vydal demoliční dekrety na zboření hradu. Tento počín měl zabránit využití hradu proti

⁶⁰ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 20.

⁶¹ Tamtéž, s. 20.

⁶² Třicetiletá válka probíhala v letech 1618-1648.

císařovi ze strany nepřítele.⁶³ Ze strany úřadů se bourání hradu zdůvodňovalo jako snaha pro zachování bezpečnosti pro celý Plzeňský kraj, proto majitelé statku požadovali odškodné.

Jan Maxmilian zemřel v roce 1657 a zanechal po sobě vdovu Elišku s dcerou Františkou Maxmilianou. K držení poloviny Švihova a části Lažan se uvázala jejich poručnice Sylvie Kateřina Černínová z Millesimo. Hraběnka se snažila bourání Švihova zpomalit a posílala četné žádosti o zachování stavby.⁶⁴ Černínům [obr. č. 10] se tak podařilo celkové demolici zabránit, ale i tak bylo zničeno vnější opevnění, došlo k zahrnutí vodních příkopů a k tomu bourání Zelené a Zlaté bašty.⁶⁵

Část Švihova, která patřila Františce Maxilianě byla zatěžkána dluhy, a tak Františka kolem roku 1662 o jmění přišla a vstoupila do řádu Voršilek.⁶⁶ Zemřela v roce 1721 a byla pokládána za blahoslavenou. Její jmění získala Anna Majdaléna Černínová z Harasova, vdova po Děpoltovi Protivovi Černínovi. Tím se tato polovina přidružila k chuděnickému panství. Později se od něj ale zase odloučila.

Když v roce 1663 dorostl do dospělosti nejstarší ze synů Adam Jindřich, rozdělil panství chuděnické na tři díly – pro sebe a své dva bratry: Jana Heřmana a Františka Maxmiliana. Adam Jindřich se oženil s Markétou Lidmilou Lapáčkovou ze Rzávého. V roce 1664 zemřel a nedlouho poté se narodil jeho syn Jan Václav. Pokřtěn byl na Švihově, ale do půl hodiny po křtu zemřel. Dědičkou se tedy stala Markéta Lidmila, která svoji část prodala 24. dubna 1666 Humprechtovi Protivovi Černínovi, kterému patřila už první polovina panství. Ten však měl obavy, že by majetek nemohl zaplatit, a tak ho ještě v ten den prodal Janu Heřmanovi Černínovi z Chudenic.⁶⁷

První díl, který měl dosud Humprecht Protiva, na tom také nebyl zrovna nejlépe. Byl zadlužený, proto jej Humprecht prodal. Poté se na hradě vystřídalo ještě několik majitelů.

---

⁶³ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

⁶⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 20.

⁶⁵ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

⁶⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 21.

⁶⁷ Tamtéž, s. 21-22.

Humprecht Černín z Chudenic	1598 – 1603
Jindřich Černín	1603 – 1640
Humprecht Protiva a Jan Maxmilian Černínové	1640 – 1662
Humprecht Protiva Černín	1662
Jan Heřman Černín	1666
František Maxmilián Černín	1666 – 1699
Heřman Jakub Černín z Chudenic	1700 - ?

Obrázek č. 3: Tabulka č. 3 - Černínové. Zdroj: <https://www.hradsvihov.cz/cs/o-hradu/prehled-majitelu-hradu>

V roce 1685 byl hrad opět v držení jediného vlastníka Františka Maxmiliána, který zemřel v roce 1699.⁶⁸ Jako další vlastník je od roku 1700 uváděn Heřman Jakub Černín z Chudenic. Černínové sídlili v Chudenicích, proto neměli důvod užívat Švihov k obytným účelům. Hrad přišel o svoji původní funkci a do poloviny 20. století sloužil výhradně k hospodářským účelům. Z prostor hradu se staly sýpky a probíhala zde pouze nejnnutnější údržba.⁶⁹

3.1.1.5 Další majitelé

Za pozemkové reformy po roce 1918 se hrad snažil získat sochař Jindřich Čapek a Klub českých turistů. Nakonec byl ale v roce 1925 majetek přidělen Karlu Knappovi, což byl bývalý hospodářský správce. Ten v roce, kdy mu stavení připadlo, nechal vpravo od vstupní brány [obr. č. 14] přistavit obytný domek. Roku 1926 ale majetek prodal Václavu Levorovi.

Ani majitel Levora však nezachránil památku před chátráním. Krovky byly shnilé, západní obvodová zeď severního paláce se zbortila, zatékalo do hradní kaple a tím byla ohrožena i nástěnná malba sv. Jiří. V roce 1928 byl do stavení zakázán vstup, protože hrad byl označován jako zřícenina.

V roce 1930 vyměnil majitel Václav Levora s Černíny švihovský dvůr za pušperský a staronoví majitelé měli snahu se o hrad starat lépe. Zrekonstruovali například schodiště ke kapli, lepenkou pokryly shnilé střechy ze šindelů, obnovili krovky nad severním palácem i kaplí a později i nad palácem jižním. V roce 1942 obnovili šindele na velké věži a Červené baště. Vlastníky hradu byli do roku

⁶⁸ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 22.

⁶⁹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

1945. Poté byl hrad i se dvorem zkonfiskován a v roce 1947 ho převzal do správy stát.

Hrad byl předán do správy Národní kulturní komise. To pro hrad znamenalo naději na záchranu. V roce 1949 začaly hlavní rekonstrukční práce. Hlavním smyslem nových oprav bylo zabezpečit objekt⁷⁰ a prezentovat původní funkce interiérů.⁷¹ Zájem návštěvníků o dobový inventář byl značný a zapříčinil postupné vybavení hradu tak, aby mohl poskytnout představu o vzhledu sídla v období pozdní gotiky a renesance.⁷²

3.2 Popis památky

Švihov je pozdně gotický vodní hrad s mohutným opevněním na okraji stejnojmenné obce ležící v okrese Klatovy. Jedná se o národní kulturní památku České republiky.⁷³ Spravuje ji Národní památkový ústav a je přístupná veřejnosti. Hrad je mimořádně zachovalý, zajímavý na pohled, a je jedním z nejpozději stavěných hradů u nás. Postaven byl v roce 1480 na uměle vytvořeném ostrově v místě, kde stávala tvrz z počátku 14. století.⁷⁴

Rodové sídlo Švihovských z Rýzmburka mělo několik stavebních etap. Za dnešní podobu hradu můžeme vděčit hlavně přestavbě pro Půtu Švihovského v období pozdní gotiky koncem 15. století a počátkem 16. století [obr. č. 7].⁷⁵ Ale i v pozdějších letech docházelo k úpravám sídla. Byly zde pokrokově využity technické prvky 16. století, a to na mohutném hradním opevnění. Ojedinělou záležitostí je založení základů hradu na drobných svazcích dřevěných pilot s mohutnou jílovou izolací.⁷⁶

---

⁷⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*, s. 339.

⁷¹ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*. Archeologické výzkumy v areálu hradu v letech 1948–2012, s. 7.

⁷² BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*, s. 340.

⁷³ Národní kulturní památka je památka, která je nejvýznamnější součástí kulturního bohatství národa.

⁷⁴ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

⁷⁵ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*. Archeologické výzkumy v areálu hradu v letech 1948–2012, s. 6.

⁷⁶ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

K přední bráně hradu [obr. č. 14] přijdeme od švihovského mlýna po kamenném mostě [obr. č. 12]. Podle starých pamětí a obrazu v hradní kapli lze usuzovat, že nad vstupní bránou stála věž. Dnes jsou z ní znatelné pouze základy. Vejdeme-li dál, najdeme vpravo zeď a výklenek se střílnou. Pod průjezdem bývalo vězení, o čemž svědčí v tomto místě nalezené lidské kosti.⁷⁷ Kolem vnitřního opevnění jádra hradu je prostorné předhradí, které zabírá západní stranu.⁷⁸ Zde je také dlouhé stavení postavené do oblouku, které sloužilo k různým hospodářským účelům.⁷⁹

Samotná budova hradu potom obsahuje jádro se dvěma obytnými křídly – severním a jižním a s jednolodní kaplí přilehlou k východní hradební zdi. Paláce jsou dvoupatrové, obdélníkového půdorysu a zakryté valbovou střechou. Na západní straně jsou křídla spojená schodištěm. Z východní strany lze vidět kapli, která je vysunutá z půdorysu směrem do parkánu. Mezi těmito budovami je umístěn dvorek pravoúhlého tvaru.⁸⁰

Z opevnění se dochovala vysoká vstupní věž ve tvaru hranolu, kterou se do hradu vstupuje. K ní navazuje západní hradba s torzem západního paláce.⁸¹ Hlavní věž hradu budovali zedníci po přibližně dvoumetrových částech. Do zdi se zadržely trámy, které z části vyčnívaly ven. Na ně se položily podlahy, které plnily funkci lešení. Část prvního patra takového lešení je na hradě formou rekonstrukce zhotovena, aby měli návštěvníci představu, jak stavba probíhala. Když zedníci dokončili celkovou výšku budovy, odshora zase trámy postupně uřezávali a následně zeď pokryli omítkou. Věž dnes slouží k vyhlídce do krajiny.⁸²

Zbytek západního paláce přiléhá k okrouhlým baštám – Červené a Bílé.⁸³ Hradní bašty jsou do kruhu, přesto každá vypadala jinak a každá má své dějiny. Pojmenovány byly různě, ale od 16. století se ujaly názvy po barvách.⁸⁴

Na počátku 18. století byl přistaven k severnímu parkánu příbytek pro panského úředníka.⁸⁵ Předhradí s hospodářskými budovami je obeháno hradbou,

⁷⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 2.

⁷⁸ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

⁷⁹ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 2.

⁸⁰ Tamtéž, s. 5.

⁸¹ Tamtéž, s. 5.

⁸² Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

⁸³ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

⁸⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 5.

kteřá byla zpevněná dvěma dochovanými hranolovými a půlkruhovou baštou, spolu s válcovou věží zvanou Kašperka a špýcharem na jižní straně. V 19. století ke špýcharu přibyla také stodola, která dvůr uzavírá. Z vodního příkopu, který hrad obklopoval, je dnes zachovaná část ze západní strany a plní funkci náhonu.⁸⁶

Z předhusitského období se dochovalo pouze torzo v jádře hradu a část jižního paláce.⁸⁷ Co se týká opevnění, zůstala pouze západní část. Východní úplně zanikla a podařilo se ji odhalit až archeologickým průzkumem v roce 1951. Na základě výzkumu byly postaveny náznakové hradby.⁸⁸ Hradby mají nyní i praktickou funkci, slouží totiž také jako protipovodňová úprava.⁸⁹ Z opevnění parkánu se dochovala vstupní věž a západní hradba s torzem západního paláce, který přiléhá k Červené baště. Také obnovená Bílá bašta s torzem kuchyně a prezentované půdorysy Zlaté a Zelené bašty.⁹⁰

Původně měly všechny místnosti v palácích ploché stropy s výjimkou kaple, která měla žebrovou hvězdovou klenbu. Později ale došlo ke změně plánu, a i paláce byly opatřeny klenbami. Velký sál ve druhém patře zůstal plochostropý.⁹¹

Pod budovou hradu je sklepení, které sloužilo jako pivnice a vinné sklepy nebo také spižírna.⁹²

Z původního mobiliáře se dochovalo, vzhledem k několikaletému užívání hradu k hospodářským účelům, jen velmi málo. Proto je v hradu použita náznaková⁹³ instalace.

---

⁸⁵ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 5.

⁸⁶ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

⁸⁷ Tamtéž.

⁸⁸ KALINA, Pavel. *Benedikt Ried a počátky záalpské renesance*, s. 143.

⁸⁹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

⁹⁰ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

⁹¹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

⁹² SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 5.

⁹³ Náznaková instalace lze využít v ojedinělých případech prezentace zejména hradních interiérů bez dochované výzdoby a kmenového mobiliáře. Její podstatou je přiblížit někdejší funkci vybraných interiérů prostřednictvím typově odpovídajícího mobiliáře.

3.2.1 Hrad za Půty Švihovského a architekt Benedikt Rejt

Benedikt Rejt, někdy také uváděný jako Rieth, Reyd nebo Ried, byl architekt, pravděpodobně německého původu, který žil v letech 1454 – 1534. Působil hlavně v Čechách a byl velmi váženým odborníkem ve svém oboru. Zasloužil se hlavně v oblasti budování pevností a hradeb. Jeho příchod do Čech, kdy byl povolán Vladislavem II. Jagellonským ze Saska, znamenal pro architekturu v Čechách zásadní pokrok. Mezi jeho díla patří například věž Daliborka z roku 1496 nebo hradby, které lemují Zlatou uličku v Praze. Na svědomí má renovaci paláce v Blatenském zámku. Přestavoval také Křivoklát, který utrpěl husitskými válkami a jméno architekta se pojí i s chrámem sv. Barbory v Kutné Hoře.⁹⁴

Půta Švihovský, významný představitel starého panského rodu, který v době vlády Vladislava Jagellonského zastával funkci v úřadu nejvyššího zemského sudího,⁹⁵ zřejmě musel mít v hlavě plán na stavbu vodního hradu už v druhé polovině 15. století. Jádro hradu se tehdy začalo stavět ještě bez přítomnosti architekta Benedikta Rejta. Ve stavbě jižního křídla nastala v koncepci dosavadních staveb změna. V přízemí se ještě počítalo s rovnými stropy, ale už během stavby byly vyměněny za klenby. Klenby v přízemí zapustili do zdí dodatečně, v prvním patře už byly podepřeny podporami a pilíři. Změny byly patrné i na půdorysu. V severním křídle byla stavba ještě sálová, půdorys jižního křídla se však v přízemí dělil na tři části pomocí středové příčné chodby a patro bylo rozdělené na části dvě. Na rozdíl od kaple byly zhotoveny jednoduché křížové klenby bez žeber. V té době to nebylo vůbec běžné, proto nelze pochybovat o použití nového architektonického směru. Podle typu zvolených kleneb je zřejmý vliv Rejtovy školy, ať už to byla práce přímo samotného architekta nebo ne. Půtovi se klenby zalíbily natolik, že nechal v tomto duchu přestavět i severní křídlo, ačkoli bylo dokončeno teprve chvíli předtím. Na původní řešení se přišlo v roce 1951 během oprav křídla.⁹⁶

V severní zdi severního křídla byl zazděn starší prevet a na jeho místě vznikl nový arkýř. V západní zdi byl zhotoven krb. V tomto místě byla podlaha ve

---

⁹⁴ KALINA, Pavel. *Benedikt Ried a počátky záalpské renesance*.

⁹⁵ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 15.

⁹⁶ MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 399.

výši druhého patra, které navíc bylo fixované výškou empory v kapli. Bylo nutné snížit o asi 2,2 m podlahu sálu v 1. patře. Prahy dvorních portálů a okna se tím ocitly příliš vysoko, proto bylo nutné přistavět v sále schodiště, které vyrovnávalo vzniklý nepoměr. Není jisté, kdy k této přestavbě došlo, ale dá se odhadovat, že to bylo v roce 1503, protože Půta v této době sháněl stavitele.⁹⁷ Právě vzhledem ke zvolenému způsobu úprav bylo jisté, že Rejt poslal Půtovi na Švihov některého ze svých zedníků.⁹⁸

Ještě před svou smrtí Půta vybavil přilehlé město dvěma branami a novým špitálním kostelem.⁹⁹ Teprve po Půtově smrti, když hrad připadl jeho synům Václavu a Jindřichovi, se roku 1505 dokládá návštěva uvedeného architekta.¹⁰⁰ Je to zároveň první stavba, na které lze jeho účast dokládat.¹⁰¹ Rozdělení hradu bylo spravedlivé, Václav získal severní obytnou část a dvě parkánové věže, Jindřich jižní palác a druhou část parkánu. Kaple, pavlače a vstupní věže byly společné. Rozdělení hradu pro dva majitele si žádalo úpravy. Společný příchod ke kapli byl důvodem zmenšení Václavovy části hradu, proto po levé straně vstupní věže vzniklo nové obytné křídlo. Bylo od severního paláce oddělené pouze úzkou uličkou. Navíc bylo třeba vybourat nová okna v parkánové zdi, aby do patrového paláce proniklo světlo, kterého se tam nedostávalo z parkánu.¹⁰²

Václav a Jindřich nebyli spokojeni s právě stavěným opevněním hradu ve vnější části, proto si pozvali na pomoc Rejta. Benedikt působil na hradě zřejmě jako fortifikační odborník. Dal zbořit kus zdi a baštu a znovu obě části postavil.¹⁰³ Západní část opevnění, která se dodnes dochovala, měla vysoké věže, z části hranolové i okrouhlé. Věže měly obdélné nebo brejlové střílny. Ukončené byly na straně dvora stupňovitými štíty. Roku 1951 proběhl výkop zbořené východní části opevnění za kaplí. Zde byly odhaleny široké bašty místo věží, dovnitř otevřené, okrouhlého tvaru. Byly stejně vysoké jako hradby a měly mohutné zdi s ochozy a schodišti po hradbě. Východní část obsahovala navíc hranolovou vstupní věž. Po

---

⁹⁷MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 400.

⁹⁸ Tamtéž, s. 400.

⁹⁹ Tamtéž, s. 401.

¹⁰⁰ KALINA, Pavel. *Benedikt Ried a počátky záalpské renesance*, s. 143.

¹⁰¹ MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 393.

¹⁰² Tamtéž, s. 403.

¹⁰³ Tamtéž, s. 401.

pravé straně věže byla střílna s otočným bubnem. Právě střílny s otočným bubnem prozrazují tvorbu Benedikta Rejta.¹⁰⁴ Je navíc velmi pravděpodobné, že ze stejného období úprav pochází také Zlatá bašta.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 403.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 402.

3.2.2 Hradní kaple Panny Marie

Kaple hradu [obr. č. 11, 17, 18] je umístěna na východní straně. Hradní pán, jemuž kaple sloužila, vcházel po dřevěné pavlači vedoucí přímo z paláce. Ze západní strany se dovnitř vchází portálem s kružbou. Kaple vznikla současně s vnitřním hradem a představuje příklad jednotnosti výtvarného řešení jak ve výstavbě, tak i ve výzdobě [obr. č. 19]. Dokončena byla roku 1489. Dal ji postavit Půta Švihovský, jak hlásá vytesaný latinský nápis na kamenné desce, která byla zazděna pod poprsníkem tribuny.¹⁰⁶ Na desce stojí: „*Puotha di rizinberk et de ScalaDns i rabi et i sfwihowsupmjuxrgni,*“ druhá část praví: „*Boheisteedificiafecit Anno domi MCCCCLXXX89.*“¹⁰⁷

V kapli najdeme ještě další nápisy v latině, které nás seznamují se zasvěcením oltářů. Podle nich lze určit, že hlavní oltář byl zasvěcen Panně Marii.¹⁰⁸ Konkrétně svátkům Panny Marie jako Nanebevzetí, Narození, Početí a další. Oltář v jižní části byl zasvěcen sv. Kateřině, sv. Barboře, sv. Dorotě, sv. Markétě a sv. Uršule. Severní oltář zasvětili Čtrnácti svatým pomocníkům a dále sv. Jiřímu a sv. Marku Evangelistovi.¹⁰⁹

V období osmnáctého století kaple chátrala a ani oprava v první polovině 19. století kapli nezachránila před dezolátním stavem. Z tohoto důvodu se zde v roce 1860 přestaly sloužit mše. O třicet let později byla kaple znovu obnovena.¹¹⁰

Kaple se nachází na masivní protáhlé baště, která spojuje dvoupalácové hradní jádro. Interiér je prostého rázu. Podpěra chóru je řešena klínovými opěrnými pilíři. Na těchto pilířích bývalo zdobení zobrazující erby, ale do dnešní doby se nedochovalo. Jediným čitelným erbem je znak rýzberského rodu. Okna s jednoduchým kružbovým trojlistem jsou vložena do hlubokých hrotitých nik.

---

¹⁰⁶ VŠETEČKOVÁ, Zuzana. *Nástěnné malby v hradní kapli na Švihově*. In: Kubík, V.: *Doba jagellonská v zemích české koruny (1471-1526)*, s. 259.

¹⁰⁷ JINDRA, Petr; OTTOVÁ, Michaela; ANDERLE, Jan. *Obrazy krásy a spásy, gotika v jihozápadních Čechách*, s. 103.

¹⁰⁸ VŠETEČKOVÁ, Zuzana. *Nástěnné malby v hradní kapli na Švihově*. In: Kubík, V.: *Doba jagellonská v zemích české koruny (1471-1526)*, s. 259.

¹⁰⁹ JINDRA, Petr; OTTOVÁ, Michaela; ANDERLE, Jan. *Obrazy krásy a spásy, gotika v jihozápadních Čechách*, s. 103.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 103.

Lemuje je maltová pasparta zdobená liliemi. Tento typ oken můžeme vidět také na Rábí v kapli Nejsvětější Trojice.¹¹¹

Střecha je valbového typu a tyčí se na ní zvonička se stříškou jehlancového tvaru. Z veduty okolo roku 1600 lze usuzovat, že původně byl na tomto místě vysoký sanktusník.¹¹²

Lod' kaple je čtvercového půdorysu a polygonálního chóru. Má hvězdovou žebrovou klenbu s odstraněnými žebry. Zachovány jsou pouze zmíněné jehlancové konzoly. Žebra mívala profil klínového typu s vyžlabenými boky. V kněžišti se nachází svatostánek s rýzmberským znakem. Západní část lodě disponuje náročně provedenou emporou, která má rovněž žebrovou klenbu. Po severní straně je točité schodiště, ze kterého se z lodi kostela lze na vyvýšený prostor dostat. Byl možný také samostatný vstup, a sice z pavlače spojující severní a jižní palác. Empora je barevně zdobená heraldickými znaky [obr. č. 18].¹¹³ Vstup do kaple byl řešený pavlačí, na kterou se chodilo po schodišti z nádvoří.

Kaple Panny Marie je považována za hradní kapli větších rozměrů a netradiční je i umístění na baště. Takový styl můžeme vidět ještě na Klenové nebo v kapli na Rábí.¹¹⁴

3.2.3 Nástěnná malba v hradní kapli

Uměním rodu Švihovských se zabýval kunsthistorik Peter Kováč,¹¹⁵ a právě ten za vrcholné malířské dílo hradu považuje nástěnnou malbu na severní stěně prostoru kaple Panny Marie [obr. č. 18, 20], v níž Půtův syn Jindřich, který pravděpodobně výzdobu objednal, zvolil oblíbené téma sv. Jiří, který bojuje s drakem. Tato malba patří k nejvýznamnějším dílům mezi českými nástěnnými malbami. Především badatel Jaroslav Pěšina hodnotil kvality malby: „*Světec je tu zobrazen jako pozdně středověký rytíř, vyjíždějící k turnaji v okázalé slávě svého*

¹¹¹ JINDRA, Petr; OTTOVÁ, Michaela; ANDERLE, Jan. *Obrazy krásy a spásy, gotika v jihozápadních Čechách*, s. 103.

¹¹² Sanktusník - malá a štíhlá věžička nacházející se na hřebeni střechy presbytáře kostela.

¹¹³ JINDRA, Petr; OTTOVÁ, Michaela; ANDERLE, Jan. *Obrazy krásy a spásy, gotika v jihozápadních Čechách*, s. 104.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 104.

¹¹⁵ KOVÁČ, Peter. *Disertační práce FF UK, Švihovští z Ryžberka a pozdně gotické sochařství a malířství v jihozápadních Čechách*.

*vzhledu, nejmodernější výstroje a výzbroje. Také parádní postroj koně, honosný úbor princezny, klečící opodál, a turnajová přilba s chocholem z pštrosích per, kterou drží anděl stojící vlevo, souvisela s osobou objednavatele, jímž byl člen předního šlechtického rodu.*¹¹⁶

Obraz zobrazuje sv. Jiří na koni, který triumfuje nad poraženým drakem. Za ním lze po levé straně vidět věrnou podobu Švihova v době jeho dostavby. Díky tomu dnes velmi podrobně známe původní podobu hradu.¹¹⁷ Objekt na malbě zobrazený vpravo představoval zřejmě hrad Rýzmbek a v pozadí je pak město Horažďovice – tedy pro Švihovský rod významná místa. Za sv. Jiřím stojí prostovlasý anděl, který rytíři přináší přilbu s pavími pery. V oblacích se vznáší druhý anděl, který nese červenou pásku se znakem s červeným křížem na bílém poli. Vpravo před rytířem je modlící se princezna, které u nohou leží beránek s typicky překříženými nohama. Beránek se na obraze objevuje pravděpodobně dle textu legendy Aurea: *„v Libyi u města Silena se skrýval jedovatý drak, který zaháněl na útěk obyvatele města a svým dechem celé město otravoval. Obyvatelé mu proto dávali každý den dvě ovce, aby zkrotili jeho vzteklost. Když jim ovce docházely, uradili se a dávali mu jednu ovci a jednoho člověka. Byli mu tedy dáváni synové a dcery podle losování. Losem byla vybrána i královská princezna a přes zármutek otce draku vydaná.*¹¹⁸

Švihovský zápas sv. Jiří s drakem lze v určitém smyslu pochopit jako aluzi na boj svatého Michaela s drakem, který můžeme spatřit ve výzdobě kaple hradu Houska. Svatý Jiří v okamžiku svého boje s drakem bojuje zároveň i s očištěm, kde mají být křesťané očištěni od hříchů před svým vstupem do nebe.¹¹⁹

Švihovská malba dokládá vysokou kvalitu pozdně gotické nástěnné malby v Čechách. Právem je možné ji srovnávat s dobovou deskovou malbou podunajské, norimberské a augšpurské školy.¹²⁰

---

¹¹⁶ VŠETEČKOVÁ, Zuzana. *Nástěnné malby v hradní kapli na Švihově*. In: Kubík, V.: *Doba jagellonská v zemích české koruny (1471-1526)*, s. 260.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 260.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 260-261.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 261.

¹²⁰ Tamtéž, s. 264.

3.3 Obranný systém hradu

3.3.1 Funkce vodního příkopu

Většina hradů se tyčí na vysokém, obtížně přístupném kopci nebo skále, což bylo strategicky výhodné místo. Nebylo tak snadné hrad dobýt a hradní stráž měla dobrý přehled o hrozícím nebezpečí. Jsou nám ale známé také nížinné hrady postavené na rovině. U takových bylo zapotřebí zvolit jinou obranu. Tyto hrady využívaly ke své obraně vodní příkopy, proto je nazýváme vodními hrady. Při vytváření takové obrany hradu se využívalo blízkých vodních toků jako je řeka nebo potok, aby byl zajištěný přívod vody do vybudovaného příkopu. Ten zpravidla vedl kolem celého hradu. Hrad stál na ostrůvku, který byl buď přirozený, nebo i uměle vytvořený. Přístup k němu potom poskytoval padací most.¹²¹ Most měl taktéž zamezit přístupu nežádoucích návštěv. Zvedací část znemožnila vstup do hradu, a navíc zakrývala portál brány, což fungovalo jako další uzavírací prvek. V Čechách byl most nejčastěji zavěšen na lanech nebo řetězech a zvedal se pomocí kladky. Nedochovalo se u nás žádné zařízení umožňující pohyb mostu. Mohly to být rumpály nebo pak protizávaží, které klesalo k podlaze nebo do šachet, které měly často velmi malé rozměry. Kolébkový nebo stěžejkový padací most se užíval spíše vzácně.¹²²

Kromě ochrany majetku měl vodní příkop i jiné výhody, například dobrý přísun vody. Dnes se to může zdát malicherné, ale ve středověkých hradech to s dostupností vody nebylo snadné. Aby mohli lidé na hradě vodu využívat, znamenalo to kopání hlubokých studní nebo dovážení vody odjinud. I dovoz dalších potřebných věcí bývalo na vodních hradech snazší, protože takové hrady byly dostupnější než panství na vysokých kopcích. Nebylo složité tam cokoliv dopravit, protože tomu nebránil obtížný terén.¹²³

Přestože byla k vodnímu hradu dobrá dostupnost, neznamenalo to, že je pro nepřítele snadné zdolat vodní příkop. Technika té doby mnoho možností, jak hrad dobýt, neumožňovala. V době vzniku vodních hradů nebylo běžné používání

¹²¹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

¹²² DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 415.

¹²³ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

střelných zbraní a k boji se využívaly hlavně luky a šípy. Dobyvatelé se vybavili brněním, ve kterém se nedalo plavat. Pokud chtěli příkop přeplavat, museli brnění odložit. Tím se stali zranitelnými pro útoky hradní stráže, která se střefovala kušemi. Ani v případě, že připluli lodkou, aby si na sobě mohli ponechat brnění, neměli v žádném případě vyhráno. Obránci hradu na ně mohli vylít žhavou smolu z hradeb či oken.¹²⁴

Čím více se ale zlepšovala technika boje a výroba dokonalejších zbraní, tím méně úspěšná byla obrana vodních hradů. Začaly být dobývány a ničeny. Některé se v té době začaly přestavovat na zámky, jiné byly využívány k hospodářským a chovným účelům.¹²⁵ Nejznámějším vodním hradem je právě hrad Švihov, i když i tomuto hradu hrozil v historii zánik. Opevnění hradu sestávalo mimo vodní příkop [obr. č. 13] i ze soustavy vodních děl v širším okolí. Jednalo se o řeku i s jejími slepými rameny, umělé náhony a také rozsáhlé, uměle vytvořené rybníky.¹²⁶

3.3.2 Bašty

Největší baštou je Červená bašta na severozápadním rohu [obr. č. 22]. Původně se nazývala Štědrého bašta. Sloužila v roce 1505 jako mlýn, později od roku 1563 jako světnička Říčanského pána a pod ní komora s funkcí hostince. V roce 1865 byla zbourána střecha bašty a nahrazena byla pouze nízkou střechou. V přízemí je zazděné okénko. V prvním poschodí byla světnice s předsíní a třemi novými okny. Zde měl kancelář a také zde pobýval písař. V roce 1850 byla místnost upravena jako byt pro vojáky. Nad okny byly střílny obroubené kamenem a stejně tak obroubená okna.¹²⁷

Další hradní baštou je Zlatá bašta. Tato bašta v severovýchodním rohu se dříve nazývala Paní bašta, než získala na dlouhou dobu název Zlatá bašta. I zde

---

¹²⁴ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

¹²⁵ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ; Vodní strážci. Vydejte se na vodní hrady [online]. Dostupné z: <https://vodnistrazci.cz/vylety/vydejte-se-na-vodni-hrady>

¹²⁶ Národní památkový ústav. Památkový katalog: Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>

¹²⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, str. 4.

byl roku 1505 mlýn. Bašta je nyní zdemolována a zbyl v místě pouze nepřístupný sklep.

Na jihovýchodní straně byla do tvaru podkovy postavená třetí bašta s názvem Zelená. Nedochovala se sice celá, avšak zůstalo z ní přízemí se zdmi a v něm zazděné dveře z parkánu. V této baště bývalo vězení.

V jihozápadním rohu dosud stojí čtvrtá, tzv. Bílá bašta. Nad první podlahou této bašty byly střílny a v letech 1563 a 1640 byly uvnitř dva sklepy. V roce 1692 bydleli v horním bytě Bílé bašty dva kapucíni. Ti každý den v kapli sloužili svatou mši.¹²⁸

3.3.3 Kokšínský hrádek – předsunutě opevnění hradu?

V souvislosti s hradem Švihov bych ráda zmínila také Kokšínský hrádek [obr. č. 21], který se nachází v sousedství Švihova. Zbytky ohrady se nachází na nevysokém vrchu Kokšín (675 m). Nejzachovalejší část je potom z jižní strany.¹²⁹

Kokšín sestával pravděpodobně z věžovitého stavení, které stálo na samém nejvyšším bodě vršku.¹³⁰ Budova byla 17,2 m dlouhá a 14,8 m široká a měla patrně velký palác čtvercového tvaru s oblými rohy. Přízemí mělo dvě místnosti.¹³¹ Z jižní a východní strany byl příkop, před kterým byl val. Navíc zde byl ještě vnější příkop a vnější val – ten však chyběl na jižní straně, kde zřejmě bývala lichoběžná plošina. Zde se předpokládá opevnění jednoduššího charakteru, pravděpodobně dřevěné.¹³² Mohla jím být například kolová hradba.¹³³

Nedochovalo se mnoho historických pramenů, které by blíže zmapovaly, který rod stavení obýval. Avšak podle archeologických nálezů keramiky, která se našla v okolí, se dá předpokládat osídlení tohoto místa během 14. století.¹³⁴ Nejasná je i funkce objektu. Podle některých názorů se nejednalo o hrad, nýbrž o tvrz. Další názory se přiklánějí k tomu, že Kokšín mohl sloužit jako předsunutě

---

¹²⁸ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 4-5.

¹²⁹ FAKTOR, František. *Popis okresu Blovíckého*, s. 118.

¹³⁰ Krajinou příběhů Českých hradů známých i neznámých, II. řada 8/10 [dokumentární pořad], režie: Miroslav Polák.

¹³¹ MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 396.

¹³² Krajinou příběhů Českých hradů známých i neznámých, II. řada 8/10 [dokumentární pořad], režie: Miroslav Polák.

¹³³ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 126.

¹³⁴ Tamtéž, s. 126.

opevnění Švihova. Vezmeme-li v potaz vlastnosti Švihova a jeho umístění na rovině, zdá se toto tvrzení jako vcelku logické. Z vyvýšeného Kokšína by byl lepší rozhled než ze samotného Švihova. Stráž by tak měla možnost včas zaregistrovat nebezpečí a varovat před nepřítelem.¹³⁵

I dosavadní literatura hrádek vnímá jako předsunutou baštu Švihova. August Sedláček ve své knize¹³⁶ připomíná, že páni stavěli na nejbližší položených kopcích věže nebo bašty pro svoji ochranu, aby se v daném, strategicky výhodném místě, nemohl usadit nepřítel. Zároveň ale uvádí, že není z dochované zříceniny jasně patrné, že byla vystavěna pouze na obranu. Ve zdech nejsou vidět dokonce ani žádná okna.¹³⁷ Archeolog a kastelolog Tomáš Durdík ve své encyklopedii¹³⁸ připouští variantu, že hrad mohl sloužit jako předsunuté opevnění, nicméně tuto představu dle něj narušuje lehké opevnění jižní strany. Tato lehce opevněná plošina navozuje dojem spíše funkce zázemí pro hospodářské účely. V případě vojenské stavby, vázající se k hradu Švihov, by neměla význam.¹³⁹ Bez důkladného archeologického výzkumu není možné určit, zda tyto dvě části pocházejí z totožného období. Je také možné, že se později původní předsunuté opevnění hradu využívalo k jiným účelům a plošina byla přidána v souvislosti s aktuálnějšími, například zmíněnými hospodářskými potřebami. Jednou z možností může být i využití hradu jako sídlo drobného feudála.¹⁴⁰ Při hledání informací ve zdrojích jsem objevila i názor, že by Kokšín mohl sloužit jako tvrz, která střežila stavidla, jež ovládala systém náhonů.¹⁴¹ Jaký byl ve skutečnosti účel této stavby se dozvíme nejspíše až z dalšího podrobného archeologického zkoumání v budoucnu. Druhá podobná strážní věž stála na východní stráni Bělče. Ta střežila cestu z Chudenic.¹⁴²

---

¹³⁵ Krajinou příběhů Českých hradů známých i neznámých, II. řada 8/10 [dokumentární pořad], režie: Miroslav Polák.

¹³⁶ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*.

¹³⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 11.

¹³⁸ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*.

¹³⁹ Krajinou příběhů Českých hradů známých i neznámých, II. řada 8/10 [dokumentární pořad], režie: Miroslav Polák.

¹⁴⁰ DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 259.

¹⁴¹ Hrady. Hrad Švihov [online]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/hrad-svihov-klatovy>

¹⁴² MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*, s. 396.

Kolem 16. století hrad zůstal opuštěný a zcela se rozpadl.¹⁴³ K rychlému chátrání přispěla také činnost blízkého lomu. Dnes z hradu zůstalo pouze přízemní zdivo, část okružního příkopu a zbytek valu na severní straně.¹⁴⁴

Kromě tohoto opevnění byly u břehu řeky Úhlavy ještě dva pohorky, na kterých byly sruby. Ty měly pro nížinný hrad též obrannou funkci.¹⁴⁵

---

¹⁴³ ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*, s. 126.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 126.

¹⁴⁵ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, s. 11.

4. Poválečné úpravy hradu Švihov

4.1 Činnost národní kulturní komise

Národní kulturní komise vznikly na základě přijetí zákona z roku 1946 č.137/1946 Sb., o Národních kulturních komisích. Jedna sídlila v Praze, druhá v Bratislavě. Komisím připadla odborná správa a péče o vhodné využití všeho majetku nemovitého i movitého, konfiskovaného na základě Benešových dekretů. Základním principem bylo zachovat slohové celky a mobiliáře. Nutné bylo vyřešit otázku objektů, u nichž se vzhledem k jejich historickému a architektonickému významu rozhodlo, že budou zpřístupněny, ale neměly intaktní zařízené interiéry. To se týkalo také Švihova, který se dlouho využíval jako sýpka. Národní kulturní komise musela zpracovat podrobný stavebně-historický průzkum a navrhla instalace interiérů. Zachovala se historická funkce jednotlivých prostor a do hradu byla dodána náznaková instalace, která vznikla pomocí dovezeného mobiliáře. V dalších letech byla dále rozšiřována.¹⁴⁶

Památkové objekty byly nově označovány termínem státní kulturní majetek. Označení mohly získat památkové objekty, přírodní rezervace či movité věci umělecké či historické hodnoty. Pod vedením dr. Zdeňka Wirtha převzali odborníci z Národní kulturní komise do správy téměř pět set konfiskovaných hradů a zámků. Tvořila se evidence objektů a mobiliářů. Ty se následně z kulturně-historického hlediska odborně hodnotily. V roce 1946 vybrali odborníci čtyřicet sedm nejvýznamnějších objektů. Tyto objekty byly následně určeny ke zpřístupnění veřejnosti, aby reprezentovaly souvislý přehled architektonického vývoje počínajícího u románského a gotického slohu a vedoucího až k přelomu 19. a 20. století.

Ne vždy se činnost Národní kulturní komise setkala s pochopením. Byla často kritizována a musela tak často vysvětlovat, proč je dobré památkám hledat adekvátní kulturní využití a proč je třeba je chránit.¹⁴⁷

Hrady a zámky, které byly díky Národní kulturní komisi zpřístupněny, procházely instalačními úpravami a také byly zpracovány texty a metodika

---

¹⁴⁶ KUBŮ, Naděžda. *Hrady a zámky po druhé světové válce*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 382-385.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 382-385.

průvodcovské činnosti. Odborníci však směřovali svou pozornost i na veřejnosti nepřístupné objekty, kde zajišťovali potřebné stavební práce. Novou centralizovanou institucí pro správu kulturního majetku byla od roku 1953 Státní památková správa. V řadě odborných záležitostí navazovala na Národní kulturní komisi.¹⁴⁸

4.2 Hrad Švihov v kontextu poválečné památkové péče

Vlivem převzetí hradu pod správu Národní kulturní komise začala na hradě Švihov probíhat roku 1949 záchrana objektu a četné rekonstrukce, které trvaly až do roku 1954. Hlavním cílem bylo napravit havarijní stav a očistit stavbu od přístaveb. Obytné stavení z roku 1925 zůstalo zachováno.¹⁴⁹ Rekonstrukci měl na starost Ing. arch. Břetislav Štorm.¹⁵⁰

První program opravných prací na hradě se podle informací ze Zpráv památkové péče datuje k 19. únoru 1948. Archivní pramen udává, že úpravy byly započaty v hradní kapli. Následně se chystala oprava schodiště do předsálí a oba sály fraucimoru včetně palácového schodiště. Další opravy brzdil fakt, že stavebního materiálu i pracovních sil nebylo mnoho. Dělníci byli k dispozici především v zimních měsících.

25. srpna 1948 dostalo Hospodářské družstvo konečně výpověď a od prosince byl hrad uvolněn. Dne 16. června 1949 Národní kulturní komise oficiálně převzala hrad do své správy, obnovy hradu však začaly probíhat již před oficiálním převzetím, neboť už ve zprávě z května byla nalezena zmínka o dokončení některých prací na kapli.¹⁵¹ V říjnu 1948 se začala opravovat střešní krytina. Probíhalo také očišťování omítek. Stav první hradní brány si vyžádal opravu gotického oblouku.¹⁵²

Úpravy zahrnovaly například obnovu jižního paláce. Vložené stáje a přístavky byly odstraněny a rekonstrukční práce pokračovaly také v kapli.

---

¹⁴⁸ KUBŮ, Naděžda. *Hrady a zámky po druhé světové válce*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 382-385.

¹⁴⁹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*, s. 340.

¹⁵⁰ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*, s. 7.

¹⁵¹ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 174.

¹⁵² Tamtéž, s. 176.

Přístavek v severním parkánu byl v roce 1948 odstraněn, což dopomohlo k nalezení zbytků původní parkánové hradby.¹⁵³ Zednické, štukatérské, kamenické a jiné potřebné práce měl na starost zedník Alois Soukup. Za přípravu stavebních a asanačních prací lze vděčit řediteli městského muzea v Klatovech Ing. Václavu Dobruskému. Dal k dispozici vypracované půdorysy budov hradu v měřítku 1:200, které již dříve vypracoval ze svého osobního zájmu. Zhotovil je následně také v potřebném měřítku 1:100.

Zapotřebí bylo také vyklidit vnitřní prostory hradu. Byly poznamenané období, kdy se hrad využíval jako hospodářský objekt. Tyto práce probíhaly v zimě 1948-1949. Muselo se vyvézt velké množství suti ze sklepů a odstranily se okolní křoviny.¹⁵⁴ Začátkem roku 1949 začaly opravy váznout. Znovu se začalo pracovat až v červnu, kdy ke dni 27. června dostal Ing. Dobruský funkci čestného stavebního dozoru. Nastalo období příprav projektů na obnovovací práce.¹⁵⁵

Na hradě nezůstalo nic, co by se dalo odnést, kromě epitafu a lavic v kapli. Zůstalo také několik rozbitých dveří. Podlahy byly zničené a pokryté letitým prachem. Ve věžní bráně chyběla vrata. V parkánech se nacházelo několik děr, kterými by mohl do hradu kdokoli vstoupit.¹⁵⁶

V listopadu 1949 začaly přestavby schodiště, vedoucího ke kapli. Rozhodlo se, že se schodiště nahradí rampou, neboť původní práh portálu v jižní zdi severního paláce byl založen mnohem výše. Ve vstupním portálu byly zhotoveny vyrovnávací schody. Oblouky pod rampou se otevřely a vznikl v nich tak průchod do bašty pod kaplí. V prosinci padl návrh, aby se obnovil rybník v místě louky, která je západně od hradu. Na uskutečnění návrhu však nebyl dostatek finančních prostředků, proto se prozatím odložil.¹⁵⁷

Od roku 1950 dostaly opravy rychlejší spád. Objevovala se i myšlenka, že by hrad mohl sloužit znovu jako hospodářský sklad. O pozornost tohoto druhu se však nestálo, a tak bylo zájemcům vysvětlováno, že z tohoto důvodu pochopitelně nákladné rekonstrukce neprobíhají.¹⁵⁸

---

¹⁵³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*, s. 340.

¹⁵⁴ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 174.

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 175.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 175.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 176.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 177.

V letech 1950-1951 byly postupně odstraněny stáj u západní zdi parkánu po pravé straně od věžní brány a chlív s kůlnami v jižním parkánu. V průjezdu brány byla položena dlažba. Obnovena byla původní okna, odstranila se malá špýcharová okénka. Věž Kašperka se dočkala zastřešení a dostavby.¹⁵⁹ 1. června se jednalo o dalších opravách palácového schodiště. Na jednání byl pozván Ing. Dobruský. Ten byl tou dobou těžce nemocný a hospitalizovaný v nemocnici. Přesto se schůze zúčastnil, protože z nemocnice utekl. Byl pověřen vypracováním náčrtů na okna a schodiště, ale po návratu do nemocnice během několika dní zemřel.¹⁶⁰

V červnu se začalo upravovat vnitřní nádvoří. Na tuto úpravu bylo třeba navozit písek sedmi nákladními auty. Na vnitřním nádvoří se také stavělo předložené schodiště s přístřeškem ze šindelů, které vedlo k portálu do přízemní místnosti ve východní části jižního paláce.¹⁶¹ Koncem roku se upravené místnosti severního paláce doplnily dubovými dveřmi. Kaple se osadila opravenými gotickými dveřmi, které jsou okuté železem.¹⁶² V prosinci se stihl otevřít dveřní prostor vedoucí ze západního parkánu do Červené bašty. Palácové schodiště bylo osazené okny.¹⁶³

Na hradě jsou také k vidění zdařilé vitráže [obr. č. 27], které zřejmě nepochází ze Švihova. Podle některých nespecifikovaných pramenů by mohly být z neurčeného paláce v Praze. Okna a dveře navrhl Břetislav Štorm a během prací pod Štormovým vedením sem vitráže nejspíše byly i instalovány. Více informací se prozatím nepodařilo zjistit a mohou tak být v budoucnu předmětem dalšího zkoumání.¹⁶⁴

---

¹⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*, s. 340.

¹⁶⁰ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 178.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 178.

¹⁶² Tamtéž, s. 178.

¹⁶³ Tamtéž, s. 179.

¹⁶⁴ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

4.3 Rekonstrukční práce na základě archeologického průzkumu Ing. arch. Dobroslavy Menclové

Archeologický ústav v Praze provedl v listopadu roku 1951 pod vedením Ing. arch. Dobroslavy Menclové průzkum zaměřený na vnější opevnění hradu. Výsledek tohoto bádání architektka zanesla do Dobruského hradního plánu. Objevily se základy hranolové věže na východním nároží purkrabství. Zde začínala hradební zeď k baště s půdorysem ve tvaru podkovy. Dále pokračovala k východní baště. Šířka zdiva byla 2 metry, avšak v základech východní bašty dosahovala šířky 5 metrů. Ze severovýchodního nároží zeď dále pokračuje zpět ke vstupní bráně. Během výkopu se zjistilo, že Zlatá bašta byla větší než zbylé tři bašty vnitřního opevnění.

Výsledky průzkumu ukázaly na neshody názorů Dobruského a Menclové na východní část vnějšího opevnění [obr. č. 15]. Dobruský v té době nemohl mít přesné představy, neboť výkopy probíhaly až později. V jeho plánu chybí hranolová věž u purkrabství. Předpokládá šest malých bašt a Zlatou baštu považuje za menší. Menclová naopak zobrazuje dvě velké, jednu menší baštu a jednu drobnou baštu na vnějším opevnění. Zobrazuje také věž u purkrabství.¹⁶⁵

Archeologické zkoumání vnějšího opevnění, vedené Ing. Dobroslavou Menclovou, mělo za výsledek mimo jiné i to, že v roce 1951 vznikla náznaková rekonstrukce bašt.¹⁶⁶ Roku 1952 bylo v předhradí zrušeno hospodářství včetně rozebrání toaletní budky a zavezení hnojiště.¹⁶⁷ V období roku 1951 proběhly dvě rozsáhlé rekonstrukce. Započala se obnova palácového schodiště a zastřešila se věž Kašperka [obr. č. 23].¹⁶⁸

V roce 1952 probíhala asanace prvního a druhého patra v jižním paláci. Jižní palác se v prvním patře rozčlenil příčkou na dva sály. Byly oprášeny režné omítky, doplněna vydrolená místa. Zazdívky původního dvojitého kamenného kříže gotického okna do nádvoří byly vybourány a došlo k obnově zříceného

---

¹⁶⁵ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 180-181.

¹⁶⁶ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*, s. 7.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 7.

¹⁶⁸ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 179.

arkýře. V něm se zachovalo i původní záchodové sedadlo. Opravy probíhaly také u dlažby, osazovala se jednoduchá okna a zůstaly zde mříže v barokním slohu.¹⁶⁹

Opět zde byla snaha zachovat co nejvíce, schody byly přesto do patra zcela přestavěny cihlami kladenými na ostro. V rameni do druhého patra zůstaly původní cihelné a kamenné schody. Vyměnili se pouze rozdrčené kusy. Dlažba se opravovala pomocí cihel, které se získaly bouráním přístavků. Bylo nutné vyrovnat prohlubeň v druhém poschodí, která sloužila pro vsypávání obilí během hospodářské éry památky. Okna byla zasklena šestihrankami, které se vyřadily z kaple. V srpnu 1949 dorazily na Švihov tabule z barevných terčů, které se našly v Nostickém paláci v Praze. Tato okna společně s okny z kaple stačila k zasklení tří oken. V roce 1953 došlo k výměně prozatímních oken za renesanční tabule dle návrhu dr. Evy Christovy. Barevné zasklení má sloužit především k tomu, aby svými obrazy zaujalo návštěvníky, protože v tomto prostoru není žádný exponát. Druhé poschodí již takto pestrá okna nemá, neboť by rušila účinek zbytků polychromie na gotickém pilíři. Porušené omítky bylo nutné vyspravit a prostor schodiště byl vybělen.¹⁷⁰

Na jaře a v létě probíhaly úpravy na několika místech zároveň. To bylo velmi hospodářsky výhodné, protože se dal zcela využít materiál, pracovní síly i změny počasí. V jižním parkánu byl zbořen chlév a kůlna. Do průjezdu brány byla položena kamenná dlažba a brána vnitřního nádvoří byla doplněna o upravená vrata. Započalo se vyzdívát předložené schodiště u Červené bašty a také byly osazeny dubové dveře. Do brány velké věže přibyla vrata, která později získala kování ze Sychrovského zámku.¹⁷¹

Červená bašta měla shnilá okna, takže je bylo zapotřebí vyměnit. V bývalém mlýně došlo na opravu omítek. Podzimní opravy byly věnované věži Kašperka [obr. č. 23]. Ta měla pobořený trup, který byl v přízemí zaklenutý kopulí. V patře měla porušenou lunetovou klenbu. Opravy se vyřešily tak, že nad místností s lunetovou klenbou mohlo vzniknout ještě podstřeší s nadezdívkou. Spád střechy byl poměrově přizpůsobený vedlejší budově tzv. purkrabství a celému hradu tak, aby nepůsobil rušivě.¹⁷²

---

¹⁶⁹ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 181-182.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 179.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 180.

¹⁷² Tamtéž, s. 180.

4.4 Valdštejnské renesanční stropy na Švihově

V letech 1953-1954 byly na Švihov instalovány valdštejnské renesanční stropy [obr. č. 24] ze zámku Dobrovice. Ty byly dovezeny roku 1952 poté, co byly osm desítek let v rozebraném stavu skladovány v sýpce zámku Bělá pod Bezdězem. Jednalo se o velmi hodnotnou záležitost, stropy byly prohlášeny jako státní kulturní památka. Čtvercové desky stropů jsou malované historickými motivy starověkého Říma a zdobeny rodovými erby Valdštejnů.¹⁷³

Dobrovický zámek, který ještě v počátcích 19. století stropy zdobily, ztrácel již v 18. století na významu. Získal jej Karel Anselm Thurn-Taxis, který zámek po roce 1831 přestavil na cukrovar. O rok později došlo na bourání zámecké kaple v Dobrovinci a cukrovarnické využití znamenalo i různé místnosti. Proto byly v letech 1864-1866 stropy sejmuty. Valdštejnskému rodu se stropy podařilo znovu získat.

Když došlo na realizaci plánů zpřístupnit hrad Švihov veřejnosti a architekt Štorm vymýšlel prohlídkové trasy, snažil se najít dobré argumenty pro přesunutí stropů z Bělé pod Bezdězem právě na Švihov. Jako hlavní důvody, proč by k přesunu z jiné lokality mělo dojít uvedl, že výzdoba velkého sálu jižního paláce Švihova se časově shoduje s obdobím vzniku dobrovických stropů. Instalace na Švihov by mohla valdštejnských stropům vrátit zašlou slávu. Navíc byly rozměry stropů velmi podobné těm, které bylo třeba obnovit na Švihově. Stačilo stropy zkrátit po obou kratších stranách o jedno pole a část výplní. Podle Zpráv památkové péče z roku 1954 byly na Švihov dovezeny v roce 1952 další dva stropy, nicméně se na Švihov rozměrově nehodily. V sedmdesátých letech se zjistilo, že se v depozitářích Švihova nachází jeden celý kazetový strop a několik částí dalších kazetových stropů z Dobrovice. V 90. letech se strop v tanečním sále [obr. č. 25] švihovského hradu dostal do rukou restaurátora Josefa Čobana.¹⁷⁴

---

¹⁷³ ZBÍRALOVÁ, Milada; DVORÁKOVÁ, Vlasta. *Renesanční malovaný strop na Švihově a jeho instalace*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 184; *Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ*.

¹⁷⁴ *Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ*.

4.5 Rekonstrukce hradní kaple

Jakmile hrad začala spravovat Národní kulturní komise, přistoupilo se k rekonstrukci kaple. Bylo nutné maltou scelit kružbu východního okna v kapli, protože zde byla objevena trhlina. Okna získala jednotný ráz v podobě šestihranek. Dlažba se ponechala cihelná, pouze se opravila, aby zůstala zachována autenticita. Klenba nemohla být obnovena, protože byla poničená odsekáním žeber, a tak zůstalo pouze u náznakové kresby. Očištění omítek na původní štuk neproběhlo záměrně, kaple byla namísto toho znovu vybílena. Cílem bylo poukázat na tradici nesčetných bílení, což se ukázalo jako šetrnější, než kdyby se očišťovalo a štukovalo. Hodnotné nápisy a nálezy, které se na omítkách našly, zůstaly odkryté.¹⁷⁵

Pískovec, který byl na hradě použit, byl již velice řídký a škodilo mu i pouhé omývání. Z tohoto důvodu nebylo povoleno čistit kamenické práce zcela. Mezi opravy byla začleněna i renovace nástěnné malby sv. Jiří, na kterou došlo na podzim roku 1949. Nastaly ale spory ohledně vhodnosti oprav u nástěnné malby. Neprověřilo se, že opravy nástěnných maleb jsou dostatečně bezpečné, a tak se v listopadu další renovace zastavily. Panovala obava, že by postup mohl švihovské nástěnné malbě spíše uškodit.¹⁷⁶

9. až 10. února roku 1950 nastala pro kapli slavnostní událost. Z archivu v Jindřichově Hradci byly navraceny čtyři sochy církevních učitelů [obr. č. 19] z období pozdní gotiky.¹⁷⁷

Alois Soukup opravil také portál kaple. Obloučky kružby byly však z opatrnosti ponechány bez úprav. Ostění bylo opraveno vápennou maltou, kterou zedník připravil z pískovcové drti.¹⁷⁸

4.6 Rekonstrukce severního paláce

Když byla dokončena obnova hradební kaple, přesunuly se obnovovací práce do malého fraucimoru v prvním patře severního paláce. Zjistilo se, že pilíře

---

¹⁷⁵ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 175.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 176.

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 177.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 177-178.

severního paláce nejsou spojeny s obvodovými zdmi a byly dostavěny později. Klenby v současné hodovní síni bylo třeba zajistit ramenátem, vybourat a opět znovu zaklenout. V srpnu 1948 našel klíčník Ivanenko se zedníkem Soukupem v obvodové zdi sklepa severního paláce metr širokou skrýš. V té byly nalezeny střepy z nádob. Díky tomuto nálezu se podařilo Ing. Dobruskému slepit tuhovaný džbán.¹⁷⁹

V severním parkánu došlo k bourání obytného přístavku, jehož střecha zasahovala do poloviny oken v prvním patře paláce a zakrývala je. Ponechána byla pouze podezdívka vnější obvodové zdi, protože se jedná o zbytek původní hradby parkánu. Při demolici se v Červené baště našla kamenná koule o průměru 25 cm.¹⁸⁰ V roce 1950 se malý fraucimor dočkal dlažby z malechovských topinek a nových zdvojených dubových oken.¹⁸¹

První patro severního paláce se dokončilo v květnu 1950. Nedalo se zde zachránit příliš. Například cihelné dlažby v místnostech a fošnová podlaha v předsálí byly v takovém stavu, že bylo zapotřebí všude položit novou dlažbu z cihelných čtvercových tvárnic. Okna, která původně zakrýval přístavek, byla vybourána. Opravily se poškozené a otlučené omítky a následně byly vybíleny. Záměrně zde nebyla snaha obnovit renesanční stav, protože nelze vymazat období dvou století, kdy prostor sloužil jako sýpka.¹⁸²

4.7 Další etapa úprav a archeologických průzkumů od roku 1975 dodnes

V roce 1975 zpracovali L. Lancinger, D. Líbal, J. Muk stavebně historický průzkum a tehdy započala další etapa obnov. Byla dostavěna zřícenina Bílé bašty a Červená bašta se dočkala šindelové střechy. Probíhaly práce na západním opevnění a špýcharu. Sklepy paláců byly vyklizeny a bylo třeba je také odvodnit. V severním paláci došlo na položení dlažby.¹⁸³

---

¹⁷⁹ ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*, s. 176.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 176.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 177.

¹⁸² Tamtéž, s. 177.

¹⁸³ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov*, s. 7.

V lednu roku 1983 byl pod vedením Ing. arch. F. Kašičky zhotoven plán výzkumných prací. Záměrem bylo získat informace o tom, jaký historický obraz mají místa, kterých se dotknou rekonstrukční práce. Navíc byly provedeny sondy ve sklepení severního paláce. Ve stejném roce proběhl i geologicky zaměřený průzkum pod záštitou Rudného projektu Brno.¹⁸⁴

Další výzkumy, započaté v roce 1989, které trvaly do roku 1994, prováděla archeoložka Eva Kamenická z Památkového ústavu v Plzni.¹⁸⁵ V roce 1990 byl vyčištěn západní vodní příkop a spolu s tím bylo vyspraveno obvodové zdivo. V opevnění na západní straně proběhlo zpevnění hranolové věže.¹⁸⁶

V letech 1991-1995 se pracovalo na obnově přízemí jižního paláce a následně zde byl zhotoven depozitář. V areálu hradu byl obnoven průtok dešťové vody, který byl vedený z nádvoří středním sklepením pod parkánem.¹⁸⁷ Hrad se konečně dočkal zadláždění vnitřního nádvoří. K výzkumům areálu hradu Švihov přispělo také bádání firmy SPELEO-Řehák.

Od roku 2000 se často měnili správci hradu a lidé, kteří byli kompetentní rozhodovat o průběhu obnov. Tím hrad, co se týká rekonstrukcí, utrpěl. Situace se stabilizovala v roce 2004, kdy byla dokončena oprava interiéru špýcharu, a začaly se řešit záležitosti, které by se daly označit jako havárie. Z toho důvodu byla opravena střecha na kapli a severním paláci a omítky na nádvorním průčelí paláců.

V roce 2006 došlo k obnově východního vnějšího opevnění [obr. č. 15]. Hrad byl v tomto roce také napojen na městskou kanalizaci. To obnášelo provést rozsáhlý výkop na nádvoří předhradí.

V areálu hradu je rozmístěn zabezpečovací systém pomocí zemních kabelů. V obydlí a kanceláři správy hradu probíhají dílčí opravy.¹⁸⁸

Roku 2016 byla hradní kaple opatřena nově odlitým zvonem [obr. č. 26, 28], jehož odlití probíhalo přímo na hradním nádvoří. Napřed bylo nutné připravit základovou desku, postavit vypalovací pec pro hliněnou formu a pec na tavení materiálu zvonu. Následně proběhlo vypálení formy, díky níž se pomocí

---

¹⁸⁴ FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov*, s. 8.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 8.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 7.

¹⁸⁷ Tamtéž, s. 7-8.

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 7.

roztavené zvonařské bronzi odlil nový zvon. Zvon je možné slyšet vždy v poledne a při klekání.

Po dokončení hlavních rekonstrukcí, které proměnily velmi zchátralý hrad v obyvatelnou, reprezentativní stavbu, vznikla uvnitř hradu veřejnosti přístupná náznaková expozice, která prezentuje možné vybavení šlechtického sídla v období pozdního středověku. Práce spojené s obnovou a restaurováním hradu probíhají dodnes.¹⁸⁹

Nejčerstvější oprava proběhla během letošního léta (2021). Bylo zapotřebí opravit jílovou izolaci, která slouží k oddělení zdí hradu od hladiny vodního příkopu. Dosavadní izolace již nesloužila tak jak má a zdivo bylo v kontaktu s vodou. Bylo nutné příkop zcela vypustit [obr. č. 29] a tak se na památku naskytl neobvyklý pohled. 10. srpna byly práce dokončeny a příkop byl opět napuštěn.¹⁹⁰

---

¹⁸⁹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

¹⁹⁰ Tamtéž.

5. Vodní hrad Švihov v současnosti

V současné době je vodní hrad Švihov [obr. č. 16] ve správě Národního památkového ústavu a hradním kastelánem je Bc. Lukáš Bojčuk. V obloukové budově původních hospodářských stavení sídlí pokladna, kde si lze zakoupit vstupenky do hradu nebo suvenýry. Dále je v budově krčma s vnitřním i venkovním posezením a výhledem na hrad. Nachází se zde také výstavní sály a stálá výstava papírových modelů hradů a zámků.¹⁹¹ Na nádvoří po levé straně za vstupní bránou je umístěná ohrada s ovce.

Památka se prezentuje třemi hlavními prohlídkovými okruhy a třemi doplňkovými. Základní okruh nabízí návštěvníkům seznámení se s historií a stavebním vývojem hradu a jmenuje se Život na šlechtickém sídle. Tento okruh obsahuje návštěvu obytných místností, například ložnice, taneční a hodovní sál, také zbrojnici a kapli Panny Marie. Dalším okruhem, který je možno navštívit, je výběrový okruh Kuchyně, v němž se lze seznámit s provozně-hospodářským zázemím. Okruh obsahuje prohlídku sklepů, které sloužily ke skladování potravin, ukázkou černé kuchyně a hejtmanské kanceláře. Poměrně novým okruhem, který hrad nabízí, je v roce 2016 vzniklý okruh s názvem *Věž – od zříceniny k památce*. Tento okruh je tématicky zaměřený na památkovou obnovu hradu v období po válce a ukáže návštěvníkům dochované stavební prvky věže. Lákavý je také výhled z posledního patra, kde je možno vidět údolí Úhlavy a město Švihov. Každoročně hrad pořádá komentované noční prohlídky, kde zájemci ještě více nahlédnou pod pokličku tehdejšího života.¹⁹²

Na hradě probíhají v období léta také nejrůznější kulturní akce jako jsou například šermířská vystoupení, jarmarky, divadélka pro děti nebo koncerty či taneční vystoupení. Oblíbenou akcí je Dobývání hradu nebo hudební festival České hrady, který se koná nedaleko od hradního areálu.¹⁹³

Prostředí památky lze využít i k pořádání svatebního obřadu. K těmto účelům slouží nejčastěji taneční sál ve druhém patře jižního paláce hradu nebo v případě církevních sňatků hradní kaple. Poměrně novým prostorem k pořádání

---

¹⁹¹ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

¹⁹² Tamtéž.

¹⁹³ Tamtéž.

svateb je sál ve špýcharu s kapacitou až 150 osob. V západním parkánu je možnost konání venkovních svateb.¹⁹⁴

V okolí vodního hradu se nachází také Naučná stezka Švihov, jež má vnitřní i vnější okruh s celkovým počtem 20 zastavení. Délka trasy je 26 kilometrů a obsahuje všechna důležitá místa v okolí. Jedním z bodů je samozřejmě hrad [obr. č. 30], dále třeba Kokšínský hrádek na vrchu Kokšín, který zřejmě sloužil jako součást obranného systému hradu.¹⁹⁵

---

¹⁹⁴ Hrad Švihov. *Svatby a pronájmy, svatby* [online]. Dostupné z: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/svatby-a-pronajmy/svatby>

¹⁹⁵ Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ.

6. Závěr

Tématem této bakalářské práce byl vodní hrad Švihov se zaměřením na historii a popis rekonstrukčních prací, které na Švihově probíhaly zejména v poválečném období. V této době byly úpravy nejrozsáhlejší.

Při zpracování práce bylo využito především odborné literatury, internetových stránek Národního památkového ústavu, osobní návštěvy obce Švihov a hradu Švihov a televizního dokumentárního pořadu. Následně byla provedena syntéza získaných poznatků. O hradu Švihov je k dispozici dostatečné množství historických zdrojů, současných odborných textů k tématu je však výrazně méně. Doufejme, že se tato skutečnost do budoucna ještě změní. Z tohoto důvodu jsem využívala k tvorbě své bakalářské práce především zdroje staršího data. Dostatek informací lze získat přímo na hradě v rámci prohlídek a také v Národním památkovém ústavu nebo odborných článcích periodika Zprávy památkové péče.

Hrad Švihov je postaven v pozdně gotickém slohu a je zajímavý mimo jiné tím, že je slohově jednotný. Řada českých památek obsahuje prvky z různých stavebních slohů, v případě Švihova je to však jinak. Období jeho vzniku bylo bezpochyby hospodářsky náročné. I v těžké době na přelomu 15. a 16. století se Půtovi Švihovskému podařilo vybudovat velkolepé sídlo, jež je unikátní dodnes. Na stav hradu však působilo mnoho vlivů. Někteří majitelé nedisponovali dostatečným množstvím financí k údržbě stavby nebo upřednostňovali jiná sídla. Negativní vliv měl také příkaz k demolici vydaný roku 1655 Ferdinandem III. nebo období, kdy Švihov sloužil jako sýpka. Během hospodářské éry probíhala pouze nejnutnější údržba, a tak byl hrad roku 1928 dokonce označen jako zřícenina. Přesto se Švihov podařilo dochovat v obdivuhodném stavu a díky tomu v roce 2019 na hrad zamířilo 50 963 návštěvníků.¹⁹⁶ K současnému stavu hradu přispěla péče odborníků, kteří měli na úpravách zásadní podíl (především Ing. arch. Břetislav Štorm, Ing. Václav Dobruský nebo Ing. arch. Dobroslava Menclová). Rekonstrukce probíhaly šetrně a kladl se důraz na zachování původních stavebních postupů i materiálů tam, kde to bylo možné.

---

¹⁹⁶ Statistika kultury. *Návštěvnost památek v krajích ČR v roce 2017-2019* [online]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2020/09/Pamatky_navstevnost_2019.pdf

Švihov je bezpochyby výjimečnou památkou. Jedná se o nejmladší hrad České republiky. Důmyslný vodní systém, jenž v historii sloužil k obraně, přispívá hradu k jeho jedinečnosti. Vodních hradů se u nás nedochovalo mnoho, proto bychom měli usilovat o jejich další dochování pro příští generace. Tím spíše u objektů v tak zachovalém stavu jako je právě hrad Švihov. V souvislosti s obranou objektu se uvažuje o blízké zřícenině Kokšínský hrádek. Názory odborníků na funkci objektu se ale dle dostupných informací liší. Někteří se přiklání k tomu, že hrádek byl ve skutečnosti tvrzí, sídlem drobného feudála, jiní se pro změnu domnívají, že by Kokšínský hrádek mohl sloužit jako předsunuté opevnění hradu Švihov. Možné je i využití objektu ke střežení stavidel. Osobně bych se přikláněla spíše k funkci předsunutého opevnění, jelikož se mi tato varianta jeví jako nejvíce smysluplná. Samotný Švihov je zasazen do roviny, tudíž neměl kromě věže žádný vyvýšený bod, ze kterého by bylo možné včas zahlédnout nepřítele. Kokšínský hrádek by tento nedostatek dobře vyřešil. Bylo by pak možné v případě nebezpečí dříve zareagovat. Abychom se dozvěděli, jakou skutečnou funkci stavba v minulosti měla, bude třeba ještě v budoucnu provést důkladný archeologický výzkum.

Exteriéry památky se podařilo citlivě zrekonstruovat. Rovněž se daří udržovat příjemný vzhled celého okolí hradu. Interiérové vybavení se vlivem historických událostí téměř nedochovalo, proto bylo nutné přistoupit k použití náznakové instalace s využitím zařízení z jiných míst České republiky.

Nejčerstvější opravou, která na hradě proběhla, byla oprava jílové izolace chránící zdivo památky od vody z vodního příkopu. Došlo k vypuštění vody, odbahnění dna příkopu a k opravě izolační vrstvy. Poté byl příkop znovu naplněn vodou.

Věřím, že i nadále bude památka chráněna a udržována v dobrém stavu, neboť by byla škoda přijít o tak cennou stavbu. O oblíbenosti objektu vypovídá i množství návštěvníků, kteří na hrad Švihov míří. Bez snahy a jasných cílů odborníků, kteří se na záchraně hradu podíleli, bychom dnes mohli obdivovat pouze trosky kdysi velkolepého šlechtického sídla. Proto bychom k práci památkářů, kasteologů, archeologů, architektů a k památce jako takové měli přistupovat s pokorou a vědomím dědictví minulosti.

Seznam použité literatury a ostatních zdrojů

Tištěné zdroje:

- BĚLOHLÁVEK, Miloslav; kolektiv. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (IV) Západní Čechy*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1985. ISBN: 25-048-85.
- BUKAČOVÁ, Irena. *Památky Plzeňského kraje: koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*. Plzeň: Plzeňský kraj, Odbor kultury, památkové péče a cestovního ruchu, 2004, ISBN: 80-239-3193-8.
- DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. 2. vyd. Praha: Libri, 2000. ISBN: 80-7277-003-9.
- FAKTOR, František. *Popis okresu Blovíckého*. Praha: nákladem autora, 1887. ISBN: nepřiděleno.
- FOSTER, Linda; SEDLÁKOVÁ, Žaneta. *Archeologický atlas SH Švihov, Švihov*. Archeologické výzkumy v areálu hradu v letech 1948–2012. Plzeň: Územní odborné pracoviště Národního památkového ústavu v Plzni, 2013. ISBN: nepřiděleno.
- JINDRA, Petr; OTTOVÁ, Michaela; ANDERLE, Jan. *Obrazy krásy a spásy, gotika v jihozápadních Čechách*. Plzeň: Arbor vitae, 2003. ISBN: 978-80-86415-93-2.
- KALINA, Pavel. *Benedikt Ried a počátky záalpské renesance*. Praha: Academia, 2009. ISBN: 978-80-200-1744-4.
- KLEIN, František. *Paměti Švihovské Fary*. Švihov: 1836. ISBN: nepřiděleno.

- KUBŮ, Naděžda. *Hrady a zámky po druhé světové válce*. In: *Zprávy památkové péče*. Ročník 68, číslo 5. Praha, 2008. ISSN: 1210-5538.
- MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady 2. díl*. Praha: Odeon, 1972. ISBN: nepřiděleno.
- PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*. Praha: XYZ, 2008. ISBN: 978-80-86864-98-3.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého*. Díl třináctý: Plzeňsko a Loketsko. Praha: Nákladem Františka Šimáčka, 1905. ISBN: nepřiděleno.
- ŠTORM, Břetislav. *Obnova státního hradu Švihova*. In: *Zprávy památkové péče*. Ročník 14, číslo 67. Praha, 1954. ISSN: 1210-5538.
- TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*. Švihov: František Trnka, 1927. ISBN: nepřiděleno.
- ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*. Praha: Libri, 2004. ISBN: 80-7277-240-6.
- VANĚK, Ferdinand; HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*, VII. Politický okres Klatovský. Praha: Nákladem Archaeologické komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1899. ISBN: nepřiděleno.
- VŠETEČKOVÁ, Zuzana. *Nástěnné malby v hradní kapli na Švihově*. In: KUBÍK, Viktor, ed. *Doba jagellonská v zemích české koruny (1471-1526): konference k založení Ústavu dějin křesťanského umění KTF UK v Praze (2. - 4. 10. 2003)*. České Budějovice: Ústav dějin křesťanského umění

Katolické teologické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v nakl. Tomáš Halama, 2005. ISBN: 80-903600-0-9

- ZBÍRALOVÁ, Milada; DVOŘÁKOVÁ, Vlasta. *Renesanční malovaný strop na Švihově a jeho instalace*. In: *Zprávy památkové péče*. Ročník 14, číslo 67. Praha, 1954. ISSN: 1210-5538.

Elektronické zdroje:

- Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích ČR k 1. 1. 2021* [online] [cit. 22. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>
- Hrad Švihov. *Svatby a pronájmy, svatby* [online] [cit. 10. 8. 2021]. Dostupné z: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/svatby-a-pronajmy/svatby>
- Hrady. *Hrad Švihov* [online] [cit. 29. 9. 2020]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/hrad-svihov-klatovy>
- Místopisy. *Místopisný průvodce po České republice, Švihov* [online] [cit. 9. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/3842/svihov/>
- Národní památkový ústav IISPP. *Ohrožené památky* [online] [cit. 31. 7. 2021]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/ohrozene-pamatky>
- Národní památkový ústav IISPP. *Památkový katalog: Hrad Švihov* [online] [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/hrad-svihov-14222118>
- Národní památkový ústav IISPP. *Památkový katalog: Kostel sv. Jiljí* [online] [cit. 11. 10. 2020]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jilji-18577556>
- Statistika kultury. *Návštěvnost památek v krajích ČR v roce 2017-2019* [online] [cit. 10. 8. 2021]. Dostupné z: https://www.statistikakultury.cz/wp-content/uploads/2020/09/Pamatky_navstevnost_2019.pdf

- Vodní strážci. Vydejte se na vodní hrady [online] [cit. 7. 12. 2020].
Dostupné z: <https://vodnistrazci.cz/vylety/vydejte-se-na-vodni-hrady>

Ostatní zdroje:

- Informační centrum města Švihov. Švihov [18. 9. 2020].
- Korespondence s památkářem – garantem území Mgr. Davidem Tumou, Ph.D. [26. 7. 2021].
- Krajinou příběhů českých hradů známých i neznámých, II. řada 8/10 [dokumentární pořad], režie: Miroslav Polák. Česká republika: Česká televize, 2017.
- Návštěva památky vodní hrad Švihov in situ [9/2020] [12/2020] [6/2021] [7/2021].

Seznam příloh

- Obrázek č. 1: Tabulka č. 1 – Švihovští.
- Obrázek č. 2: Tabulka č. 2 – Říčanští.
- Obrázek č. 3: Tabulka č. 3 – Černínové.
- Obrázek č. 4: Město Švihov; pohled z hradní věže.
- Obrázek č. 5: Kostel sv. Jiljí ve Švihově.
- Obrázek č. 6: Švihov. Simulace původní podoby hradu Švihov.
- Obrázek č. 7: Švihov. Hrad na počátku 17. století na kresbě Jana Willenberka.
- Obrázek č. 8: Erb – Švihovští z Rýzemberka.
- Obrázek č. 9: Erb – Páni z Říčan (Říčanští).
- Obrázek č. 10: Erb – Černínové.
- Obrázek č. 11: Hrad Švihov směrem od jihovýchodu. Hradní kaple.
- Obrázek č. 12: Příchod k hradu přes lávku.
- Obrázek č. 13: Vodní příkop.
- Obrázek č. 14: Vstupní brána.
- Obrázek č. 15: Vnější opevnění z východní strany.
- Obrázek č. 16: Hrad Švihov na noční fotografii.
- Obrázek č. 17: Hradní kaple panny Marie.
- Obrázek č. 18: Hradní kaple Panny Marie. Nástěnná malba v hradní kapli je na fotografii zobrazena vpravo.
- Obrázek č. 19: Církevní otcové v hradní kapli. Vzadu lze vidět Pannu Marii s Ježíškem.
- Obrázek č. 20: Nástěnná malba v hradní kapli s vyobrazením sv. Jiří.
- Obrázek č. 21: Zřícenina tvrze Kokšínský hrádek.
- Obrázek č. 22: Červená bašta.
- Obrázek č. 23: Vež Kašperka.
- Obrázek č. 24: Valdštejnský renesanční strop ze zámku v Dobrovici.
- Obrázek č. 25: Taneční sál s valdštejnským renesančním stropem ze zámku v Dobrovici.
- Obrázek č. 26: Nový zvon pro hradní kapli Panny Marie.
- Obrázek č. 27: Vitráž na schodišti.

Obrázek č. 28: Reliéf nového zvonu v hradní kapli – korunovace Panny Marie.

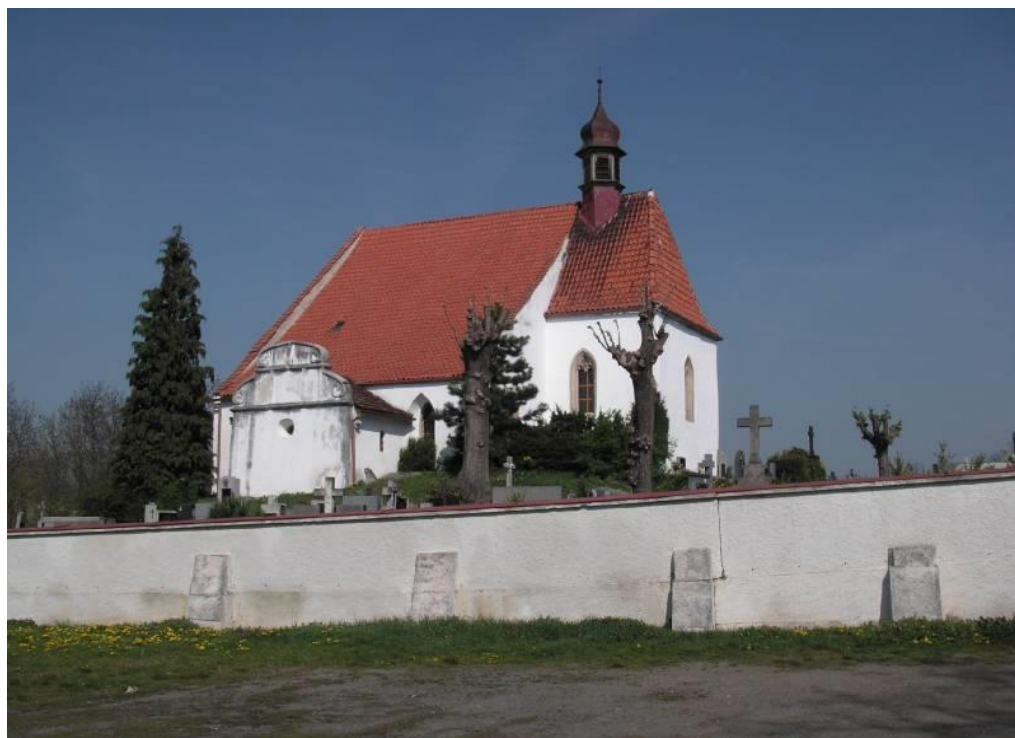
Obrázek č. 29: Vypuštěný vodní příkop.

Obrázek č. 30: Hrad Švihov v zimě.

Obrázové přílohy

Obrázek č. 4: Město Švihov; pohled z hradní věže [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/fotogalerie/11456-mesto-svihov>

Obrázek č. 5: Kostel sv. Jiljí ve Švihově [online]. Zdroj: <https://pamatkovykatalog.cz/kostel-sv-jilji-18577556>

Obrázek č. 6: Švihov. Simulace původní podoby hradu Švihov [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/o-hradu/historie/historie-hradu>

Obrázek č. 7: Švihov. Hrad na počátku 17. století na kresbě Jana Willenberka. Zdroj: DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, s. 546.

Obrázek č. 8: Erb – Švihovští z Rýzemberka [online]. Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0vihov%C5%A1t%C3%AD_z_R%C3%BDzberka

Obrázek č. 9: Erb – Páni z Říčan (Říčanští) [online]. Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1ni_z_%C5%98%C3%AD%C4%8Dan

Obrázek č. 10: Erb – Černínové [online]. Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cern%C3%ADnov%C3%A9_z_Chudenic

Obrázek č. 11: Hrad Švihov z pohledu od jihovýchodu. Hradní kaple [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11357-jak-vidi-hrad-svihov-fotograf-jiri-strasek>

Obrázek č. 12: Příchod k hradu přes lávku [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/fotogalerie>

Obrázek č. 13: Vodní příkop [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/fotogalerie>

Obrázek č. 14: Vstupní brána [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11357-jak-vidi-hrad-svihov-fotograf-jiri-strasek>

Obrázek č. 15: Vnější opevnění z východní strany [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11357-jak-vidi-hrad-svihov-fotograf-jiri-strasek>

Obrázek č. 16: Hrad Švihov na noční fotografii [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11357-jak-vidi-hrad-svihov-fotograf-jiri-strasek>

Obrázek č. 17: Hradní kaple Panny Marie [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 18: Hradní kaple Panny Marie. Nástěnná malba v hradní kapli je na fotografii zobrazená vpravo [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 19: Církevní otcové v hradní kapli. Vzadu lze vidět Pannu Marii s Ježíškem [online].
Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitř>

Obrázek č. 19: Nástěnná malba v hradní kapli s vyobrazením sv. Jiří [online]. Zdroj:
<https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitř>

Obrázek č. 19: Zřícenina tvrze Kokšínský hrádek [online]. Zdroj: <https://pamatkovykatalog.cz/zricenina-tvrze-koksinsky-hradek-14900671>

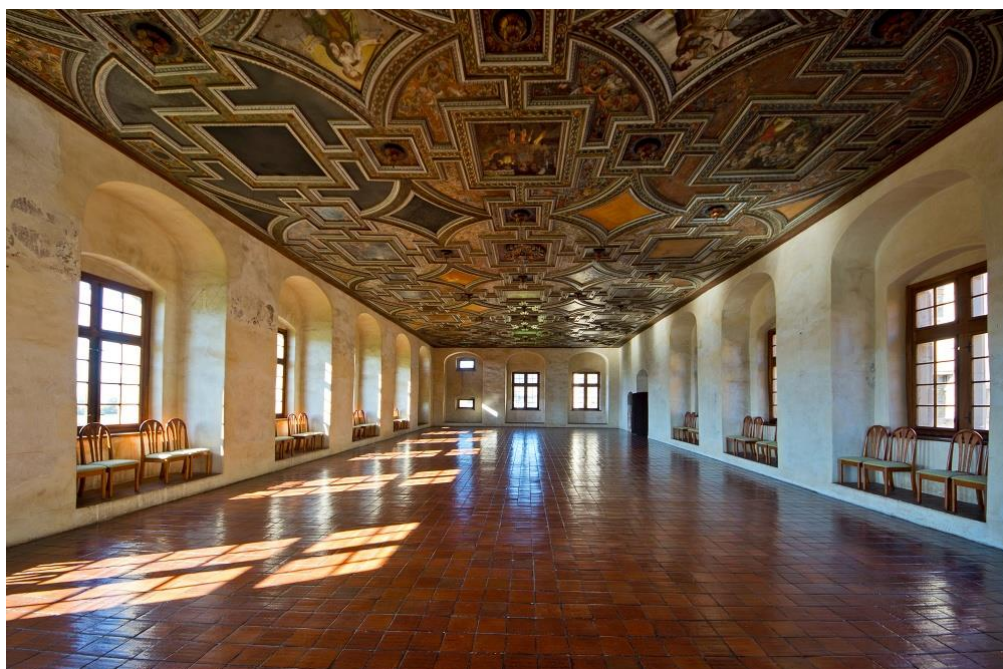
Obrázek č. 20: Červená bašta [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 21: Věž Kašperka. Zdroj: Adéla Hessová.

Obrázek č. 22: Valdštejnský renesanční strop ze zámku v Dobrušce [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/akce/67558-odhalena-tajemstvi-valdstejnskych-renesančních-stropu-z-dobruvice-na-svihove>

Obrázek č. 23: Taneční sál s valdštejnským renesančním stropem ze zámku v Dobrovici [online].
Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 24: Nový zvon pro hradní kapli Panny Marie [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/zajimavosti/zvon-pro-hradni-kapli>

Obrázek č. 25: Vitráž na schodišti [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 28: Reliéf nového zvonu v hradní kapli – korunovace Panny Marie [online]. Zdroj: <https://www.hrad-svihov.cz/cs/cs/fotogalerie/11364-jak-vypada-svihovsky-hrad-zevnitr>

Obrázek č. 29: Vypuštěný vodní příkop [online]. Zdroj: <https://plzen.rozhlas.cz/prikop-vodniho-hradu-svihov-je-prazdny-opravovala-se-izolace-8549482>

Obrázek č. 30: Hrad Švihov v zimě. Zdroj: Adéla Hessová.

7. Summary

Švihov Water Castle is located in western Bohemia in the village of the same name. It was founded in 1480 by Půta Švihovský and since 1958 it has been one of the listed cultural monuments. This bachelor's thesis presents Švihov with the aim to clearly process the history of the castle, including its owners, the form of the monument at the time of its creation and capture the course of reconstruction work, which took place especially in the period after World War II under the direction of monument care and was essential for preserving the building. The work also introduces the current use of the monument.

The work used mainly professional literature, the website of the National Monuments Institute, a personal visit to the village of Švihov, Švihov Castle and a television documentary program. Subsequently, a synthesis of the acquired knowledge was performed.

The work is divided into four main chapters. In the first chapter I approached the village of Švihov, where the castle Švihov is located. The next chapter deals with the history of the castle, describes the period of the estate and the first reconstruction of the fortress into a castle. Part of the chapter is a description of the castle, including basic information about the monument. The influence of the architect Benedikt Rejt is also mentioned. The following chapter summarizes basic information about the activities of the National Cultural Commission, which had a significant impact on the restoration of Švihov Castle. Important deeds of the rescue of the building, which have been going on since 1949, are written. An important part of the work is the description of the reconstruction works based on the archaeological research led by Ing. arch. Dobroslava Menclová. The next part of the work summarizes the adjustments and surveys that have taken place from 1975 to the present. The last chapter lists the areas for visitors that the monument offers visitors.

The bachelor's thesis contains a pictorial appendix depicting objects or their parts, family coats of arms and artifacts mentioned in this work.

7.1 Resumé

Vodní hrad Švihov se nachází v západních Čechách ve stejnojmenné obci. Byl založen v roce 1480 Půtou Švihovským a od roku 1958 patří mezi památkově chráněné kulturní památky. Tato bakalářská práce představuje Švihov s cílem přehledně zpracovat historii hradu včetně jeho majitelů, podobu památky v době jejího vzniku a zachytit průběh rekonstrukčních prací, které probíhaly zejména v období po druhé světové válce v režii památkové péče a byly zásadní pro zachování objektu. Práce rovněž seznamuje se současným využitím památky.

Při zpracování práce bylo využito především odborné literatury, internetových stránek Národního památkového ústavu, osobní návštěvy obce Švihov, hradu Švihov a televizního dokumentárního pořadu. Následně byla provedena syntéza získaných poznatků.

Práce je rozčleněna do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsem přiblížila obec Švihov, ve které se hrad Švihov nachází. Další kapitola se týká historie hradu, je popsáno období vzniku panství a první přestavby tvrze na hrad. Součástí kapitoly je popis hradu včetně základních údajů o památce. Dále je připomenut vliv architekta Benedikta Rejta. V následující kapitole jsou shrnuty základní informace o činnosti Národní kulturní komise, která měla na obnovu hradu Švihov významný vliv. Sepsány jsou důležité počiny záchrany objektu, které probíhaly od roku 1949. Důležitou částí práce je popis rekonstrukčních prací na základě archeologického průzkumu pod vedením Ing. arch. Dobroslavy Menclové. V další části práce jsou shrnuty úpravy a průzkumy, které probíhaly od roku 1975 až do současné doby. V poslední kapitole jsou uvedeny prohlídkové okruhy, které památka návštěvníkům nabízí.

Bakalářská práce obsahuje obrazovou přílohu zobrazující objekty či jejich části, rodové erby a artefakty zmiňované v této práci.